

Kansan Sivistystyön Liitto ry 1964 -

KSL perustaminen

Kulttuuritalon H-saliin kokoontui 33 osanottajaa 28.10.1964 klo 17.00 keskustelemaan uuden opintokeskuksen perustamisesta. Puheenjohtajana toimi Erkki Salomaa ja sihteerinä Arne Vuori.

Kokouksen avasi Gunnar Asplund. Alustuksen piti Pentti Aura aiheesta "Opintokerholaki ja uusi opintokeskus". Alustus synnytti vilkkaan keskustelun. 1

Olavi Pohjolan mielestä nyt oli jouduttu ikävään pakkotilanteeseen. Ehkä yhteistyötä TSL:n kanssa syntyisi paremmin omassa opintokeskuksessa. Irma Rosnell kysyi, kenen opinto-ohjelmien mukaan pitäisi opiskella jotta valtionapua saataisiin ja paljonko uuteen liittoon oli suunniteltu työntekijöitä ja miten työ oli aiottu järjestää.

Pentti Aura vastasi hänelle, että kerhot tulisivat opiskelemaan Sirolan kirjeopiston kautta. TSL ei ollut ottanut Sirolan ohjelmia vastaan. Toiminta tultaisiin järjestämään siten, että kirjeopiston työntekijät tulisivat KSL:n työntekijöiksi ja yksi opintoneuvoja palkattaisiin lisää. Päätoimista pääsihteeriä ei aiottu palkata.

Kansanedustaja Kuuno Honkonen kysyi, oliko pakko hajottaa yhteistyöjärjestö. SDP tulee syyttämään hajottamisesta. Varojen saantikin oli epävarmaa.

Hänelle vastasi Gunnar Asplund, että ideologisen työn alalla yhteistyö oli ollut vaikeaa. Nestori Parkkari kertoi, että hän oli työskennellyt lähellä sivistysliiton toimintaa koko sodan jälkeisen ajan. Sosiaalidemokraatit olivat ilmoittaneet, että niin kauan kuin he ovat enemmistönä, sisältö tulisi säilymään sosiaalidemokraattisena. Vain joillakin kursseilla oli saatu myönnytyksiä. Oman toiminnan ohjaamisen kannalta ei TSL:ssä mukana olemisesta ollut ollut mitään hyötyä. Nestori Parkkari katsoi, että oma opintokeskus voisi auttaa oman opintotyön järjestämisessä. Valtionavun saanti oli epävarmaa, mutta periaatehan oli, että oikeus oman maailmankatsomuksen mukaiseen opiskeluun on, selvitti Nestori Parkkari.

Kansanedustaja Anna-Liisa Tiekso sanoi, että oli hyvin tärkeää saada kouluhallituksen puoltaminen ja opetusministeriön hyväksyminen uudelle opintokeskukselle. Laki vaati ainoastaan, että opetus on yleisten kasvatuseriaatteiden mukaista, eikä puoluepoliittista kiihotusta harjoiteta. Tiekso kertoi keskustelleensa Oittisen kanssa. Oittinen oli varoittanut, että vaikka hän ja Kuosmanen puoltaisivat, oli muita, jotka voisivat tehdä

1 perustamispöytäkirja 28.10. 1964

valtionavunsaannin mahdottomaksi.

Käytännöstä TSL:ssä kertoi Hannes Kasanen. Hänen mukaansa TSL ei kelpuuttanut kansandemokraattia edes tilintarkastajaksi. v. 1945 toukokuun Työläisopiskelija-lehdessä oli ollut kirjoitus silloin tehdystä sopimuksesta. Lahja Kivinen oli kuitenkin ollut viimeinen kansandemokraattinen opintosihteeri. Kun hän oli loikannut sosiaalidemokraattien riveihin, ei yhteistyösopimusta enää ollut noudatettu.

Ville Pessi totesi puheenvuorossaan, ettei yhteistyötä TSL:ssä oltu saatu aikaan. Valtionapu ei nyt ollut ratkaisevin tekijä, sillä kansandemokraattiset järjestöt ovat maksaneet TSL:lle enemmän jäsenmaksuja kuin ovat saaneet valtionapua opintotoimintaan. ”Emme menetä mitään, vaikkemme saisikaan valtionapua”, totesi Pessi. Siksi oman opintokeskuksen perustaminen ei hänen mielestään ollut hajotustyötä.

Pentti Aurakin totesi, että valtionapu ei ny ollut pääasia. Jäsenmaksuina oli maksettu se mikä oli saatu. Asiasta oli keskusteltu TSL:n kokouksessa, jossa Oittinen oli vakuuttanut, että yhteistyösopimus on edelleen olemassa hänen ja Matti Janhusen allekirjoittamana. Järjestösihteeri Nevala oli kiistänyt Oittisen puheet sanomalla, ”etteivät yksityiset sopimukset täällä pidä”, selvitti Pentti Aura. ”Paikallisissa sivistysjärjestöissä olemme edelleen yhteistyössä. Uuteen järjestöön tulee liittymään noin 20 keskusjärjestöä ja 200 000 jäsentä, joista osalla laajaa opintotoimintaa”, kertoi Pentti Aura. Aimo Haapanen puolestaan ilmoitti, että SKDL tulee eroamaan TSLstä ja kehottaa samalla yhteistyöhön järjestöjen kesken.

Erkki Salomaa kokosi käydyin keskustelun ja totesi, että keskustelun kuluessa oli esitetty ajatuksia perustamisen puolesta. Epäilyjäkin oli esitetty, mutta sen suuntaista esitystä ei oltu tehty. Joten Salomaa totesi, että yksimielisesti päätettiin perustaa uusi opintokeskus. Perustamisasiakirjan allekirjoittavat SKDL, Suomen Rakennustyöläisten Liitto ja Kansan Raittiusliitto.

Puheenjohtajaksi valittiin Anna-Liisa Tiekso. Toimikunnan varsinaisiksi valittiin Irma Rosnell, Nestori Parkkari, Gunnar Asplund, Allan Kaspio, Paavo Lehto, Valde Malinen, Kerttu Vainio, Jorma Hentilä, Liisa Aura, Anna-Liisa Hyvönen, Pentti Aura, Maija Savutie, Terttu Vántänen, Seppo Patrikainen, Anja Lempinen ja varajäseniksi Pentti Lahtinen, Paavo Hyvönen ja Olavi Pohjola. Tilintarkastajiksi valittiin Veikko Mäki ja Erkki Kivimäki ja varatilintarkastajiksi Christina Porkkala ja Hemmi Pääkkönen.

Jäsenmaksun suuruudeksi päätettiin 4 penniä/jäsen. Uusi opintokeskus liittyi Suomi-Neuvostoliitto-Seuran jäsenksi. Säännöissä todettiin, että liiton päättävä elin oli edustajisto, johon edustajan sai alkavaa 10 000 jäsentä kohden vuodeksi kerrallaan. Toimikunta toimi hallituksena ja sen valitsi edustajiston vuosikokous. Siihen kuului 6-11 varsinaista ja 2-5 varajäsentä -pääsihteeri oli itseoikeutettu jäsen. Opintokeskukselle valittiin myös johtajaosto, johon kuuluivat puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja pääsihteeri. Se oli toimikunnan alainen ja valmisteli toimikunnan päätettäväksi tulevat asiat. Lisäksi valittiin opintojohtokunta, johon kuuluivat puheenjohtaja, pääsihteeri ja

muut sihteerit. Se oli toimikunnan alainen ja päätti liitolle myönnettyjen luento- ja opintokerhovarojen käytöstä sekä opintotyön neuvonnasta ja ohjauksesta.

Tutkimuksen lähtökohdat

Kulttuuritaloon oli 28.10.1964 kokoontunut erittäin vaikutusvaltainen joukko kansandemokraattisen liikkeen toimijoita. Kansanedustajia, SKP:n, SKDL:n ja ammattiliittojen johtotyötä tekeviä henkilöitä. Samoja henkilöitä valittiin myös uuden perustettavan opintokeskuksen johtoon, puheenjohtajaksi kansanedustaja Anna-Liisa Tiekso. Miksi uusi opintokeskus perustettiin ja nähtiin näin tärkeäksi, vaikka kansandemokraattisella liikkeellä oli jo olemassa useitakin opinto- ja kulttuurijärjestöjä ja Sirola-opisto?

Oliko syynä suunnitteilla oleva uusi opintokerholaki, joka teki mahdolliseksi saada valtionapua, vai huonosti toimivat suhteet Työväen Sivistysliittoon? Molemmista keskusteltiin perustavassa kokouksessa. Siinä keskustelussa näyttää siltä, että tärkein syy oli epäsopeus TSL:n kanssa, sillä valtionavun saantia ei pidetty lainkaan varmana vielä tässä vaiheessa. Miksi suhteet TSL:oon eivät toimineet?

Miten toimivat muut kansandemokraattiset opinto- ja kulttuurijärjestöt ennen KSL:n perustamista ja mitä niille tapahtui uuden opintokeskuksen perustamisen jälkeen?

Miten uusi opintokeskus lähti toimimaan ja millaiseksi muodostui yhteistyö kansandemokraattisen liikkeen ja Kansan Sivistystyön Liiton välillä?

Näitä kysymyksiä tarkastelen käyttäen lähteinä kyseisten järjestöjen pöytäkirjoja, toimintakertomuksia, erillisiä muistioita ja lehtikirjoituksia. Tutkimukseni lähtökohta on järjestöllinen. Haluan selvittää, mitkä järjestöt tekivät yhteistyötä ja miten. Kenelle vastuu kansandemokraattisen liikkeen koulutuksellisesta ja kulttuurisesta toiminnasta keskittyi ja miten se kehittyi? Millaisen muutoksen uuden järjestön perustaminen tilanteeseen toi?

Suhteet Työväen Sivistysliittoon

1. Yhteistyön hengessä toisen maailmansodan jälkeen

Työväen sivistysliitto oli perustettu jo 1919. Sen perustajana pidetään professori Väinö Voionmaata, joka....

Kansandemokraattisen liikkeen suhteet Työväen Sivistysliittoon luotiin toisen maailmansodan jälkeen. Suomessa maailmansodan päätyminen merkitsi sisä- ja

ulkopoliittista uudelleen suuntausta. Vasemmistossa tilanteen muutos koettiin olojen vapautumisena. Ihmisiä liittyi suurin joukoin uusiin perustettuihin tai aikaisemmin laittomana pidettyihin, nyt laillistettuihin järjestöihin.

Kommunistien toiminnan laillistaminen teki mahdolliseksi ryhtyä järjestämään SKP:n toimintaa uudelleen. Puolueen kaaderit olivat kokeneet kovia pitkällä maanalaisuuden kaudella ja varsinkin sotavuosina oli koettu suuria menetyksiä. Uusia jäseniä alkoi liittyä runsaasti heti marraskuussa puolueen rekisteröimisen jälkeen.

Lokakuun lopussa perustettiin Suomen Kansan Demokraattinen Liitto, josta suunniteltiin kaikkien demokraattisten voimien kattojärjestöä. Sitten SKDL:stä kehittyi poliittinen puolue, jossa SKP:llä oli suuri vaikutusvalta.

Maaliskuussa 1945 järjestetyissä ensimmäisissä sotien jälkeisissä eduskuntavaaleissa SKDL sai neljänneksen kaikista edustajapaikoista ja nousi siten samalle tasolle kuin SDP ja maalaisliitto. Kun sosiaalidemokraattien listoilta valittu Sylvi-Kyllikki Kilpi siirtyi myöhemmin SKDL:n riveihin, kansandemokraattien eduskuntaryhmästä tuli 50 jäseninen ja yhtä paikkaa suurempi kuin molemmat muut suurpuolueet.²

SKP:n toiminnan uudelleen järjestely ja SKDL:n perustaminen merkitsivät myös suurta järjestökouluttamisen tarvetta. Koulutusta tarvittiin paitsi järjestötehtäviin ja aatteellisen pohjan vahvistamiseen ja selkiyttämiseen, myös kunnallisiin luottamustehtäviin. Työväenjärjestöjen opintotoiminnan järjestämisestä neuvoteltiin vuonna 1945 ja syyskuussa TSL:n Työläisopiskelija-lehden pääkirjoituksessa todettiin tyytyväisenä, että vaikka työväenliikkeen valtavaa nousukautta ja vaikutusvaltaa olikin uhannut eri mielipidesuuntien ristiriidat, yhteisestä toiminnasta oli pystytty sopimaan. Oli sovittu siitä, että TSL pidetään "poliittisten puolueiden ulkopuolella olevana työväenliikkeen yhteistä aatemaailmaa vaalivana järjestönä, jonka puitteissa kaikinpuolinen vapaa ja vapaaehtoinen sivistystyö voi versota".

Työläisopiskelija-lehden mukaan oli sovittu siitä, että opintokerhotyön järjestäminen kuuluu jokaiselle järjestölle itselleen siten, että aihevalinnat olivat vapaat ja kukin järjestö saattoi toimia oman aatteellisen ilmapiirinsä mukaan. Kesän aikana oli jo järjestetty yhteisiä kursseja ja kokemukset niistä olivat rohkaisevia. Pääkirjoituksessa todettiin, että "kurssilaisten poliittiset mielipide-eroavaisuudet eivät ole olleet opinnollisen yhteistyön esteenä. Päinvastoin on toverillisessa seurustelussa ja vapaissa keskusteluissa poistunut paljon vuosia kestäneen eristyneisyyden synnyttämiä väärinkäsityksiä."

"Työväenliikkeen eri mielipide-eroavaisuuksien toteamisessa on kuitenkin aina muistettava, että kysymyksessä sittenkin on veljessuunnat ja -järjestöt, joilla on paljon yhteistä. Ovathan työläisten edut ja työväenliikkeen päämäärälliset tavoitteet yhteisiä. Niinikään on työväenliikkeen jäsenvoiman sekä lukumäärällinen että laadullinen kasvu

² Jussila - Hentilä- Nevakivi: Suomen poliittinen historia 1809-1995, Juva 1995 s. 211-214

yhteiseksi eduksi. Ja juuri viimeksi mainitussa löydetään yhteinen lähtökohta ja pohja työväen omaehtoiselle sivistystyölle.” – hehkuttaa lehden pääkirjoitus.³

Tehty sopimus näkyi heti lehden sivuilla. Seuraavien vuosien aikana lehdessä julkaistiin paljon Neuvostoliittoa käsitteleviä artikkeleita, uutisia SKP:n kerhotyöstä, Sirola-opiston perustamisesta, julkaistiin mm Hertta Kuusisen, Jarno Pennasen, Sylvi-Kyllikki Kilven, Inkeri Lehtisen artikkeleita jne. TSL:n toimikuntaan valittiin SKP:n edustajana Hannes Kasanen, joka esiintyi myös Työläisopiskelija- lehden sivuilla runsaasti. Lehdessä julkaistun henkilökuvan mukaan Hannes Kasanen oli “hirmuopiskelija” ja hiljainen, mutta lausunnoissaan rakentava persoona. Hän oli ollut TSL:n toiminnassa mukana sen toiminnan alusta alkaen ja liittynyt kommunistiseen puolueeseen 1923. Hän oli ollut vankilassa kolmeen eri kertaan yhteensä 12 vuotta.

³ Työläisopiskelija 6/45

Merkittävää oli myös, että TSL:n toisena edustajana **valtion kansansivistyslautakuntaan** valittiin SKP:n edustaja Nestori Parkkari. Valtion kansansivistyslautakunta oli asetettu aikaisemmin toimineen valtion luentolautakunnan tilalle. Sen tehtäväksi oli määrätty ensisijaisesti opintokerhotyötä ja kansantajuus-tieteellistä luentotoimintaa varten myönnettyjen valtion varojen jako ja varojen käytön valvominen sekä esitysten tekeminen vapaan kansansivistystyön järjestämisestä. Edustettuina siinä olivat Suomen Nuorisoliitto, Kansanvalistusseura, Työväenopistojen liitto, Suomen kansanopistoyhdistys, Svenska Folkskolans vänner ja Finlands Svenska Arbetarförbund. Lautakunnan toimistoa hoidettiin TSL:n toimistosta.³

Vaikka alku näytti lupaavalta, yhteistyö TSL:ssä ei ollut helppoa monelle maanalaisuuden kauden kokeneelle vasemmistolaiselle. TSL oli saanut toimia laillisesti, vaikka monet muut työväenjärjestöt oli lakkautettu sotia edeltäneellä kaudella. Se oli saanut jopa valtion tukea noina aikoina. Epäluulot sitä kohtaan elivät syvässä.

Tätä kuvaa hyvin Työkansan Sanomissa 29.5.1947 ollut juttu :”Työväen Sivistysliitto työväen yhteistyöelin”, jossa painotettiin, että TSL oli aikanaan perustettu työväen yhteiseksi opiskelua ja muutakin kulttuurityötä edistäväksi järjestöksi. Sen perustajana oli ollut mm työväen silloinen ”kommunistisena” lakkautettu nuorisoliitto. Kun vasemmistolaisen työväenliikkeen toiminta oli ollut kiellettyä, oli TSL:oa pidetty SDP:n apujärjestönä. Leima ei ollut täysin hävinnyt vielääkään, todettiin jutussa. Väli rauhan jälkeen oli käyty neuvotteluja joko yhteisestä järjestöstä tai oman perustamisesta. mm Väinö Voionmaa oli puoltanut yhtenäistä TSL. Näiden neuvottelujen tuloksena SKP, SKDL, SDNL JA SNDL olivat liittyneet TSL:n jäseniksi ja TSL:n toimikunta oli luvannut antamassaan julkilausumassa, että TSL tukee kaikkien työväenjärjestöjen opinnollista sivistystyötä, kertoi lehti. Vuoden 1945 kevätkokouksesta alkaen oli TSL:n toimikuntaan valittu muutamia SKDL:n kannattajia. Tänä aikana oli työväen opiskelutoiminta edistynyt lehden mukaan valtavasti. TSL oli yhteinen järjestö ja siihen oli suhtauduttava ennakkoluulottomasti ja siihen oli liityttävä, painotettiin Työkansan Sanomissa.⁴

2. Yhteistyö rakoilee

Yhteinen TSL osoittautui kuitenkin vaikeaksi toteuttaa ja jo keväällä 1948 Työläisopiskelija-lehdessä tunnustettiin, että työväen sivistystyönkin piirissä on kaksi toisistaan eroavaa peruskatsantokantaa. ”Ero on siinä pidetäänkö mahdollisena siirtyä työväenliikkeen tavoitteena olevaan sosialistiseen yhteiskuntaan rauhallisen kehityksen tietä vai väkivaltaisen kumouksen kautta”, todettiin lehdessä. Muuttunut tilanne näkyi myös lehden muussa sisällössä. Enää siellä ei julkaistu tunnettujen kommunistien

³ Työläisopiskelija 8/45, 9/45, 1-9/46

⁴ Työkansan Sanomat 29.5.1947

artikkeleita tai henkilökuvia. Uutisia SKP:n opintokerhoista oli hyvin harvoin.

Välirikko ei kuitenkaan ollut täydellinen, sillä kansandemokraatit säilyttivät edustajansa TSL:n toimikunnassa ja valtion kansansivistyslautakunnassa.

1950-luvulla työväenpuolueiden välinen ristiriita syveni. Työläisopiskelija-lehti kuvaa tilannetta valtataisteluksi, joka lamautti paikalliset sivistysjärjestöt lähes täysin. Uusia vaikeuksia syntyi sosialidemokraattisen liikkeen sisäisen hajaannuksen myötä.⁵

Yhteistyötä TSL:n kanssa käsiteltiin useasti SKP:n valistusjaostossa 1950-luvulla. Vuosilta 1951-52 on muistio, jossa todettiin, että valtaosa TSL:n kurseista, opintopäivistä yms olivat sosialidemokraattien ”hallussa” niin opiskelijoiden kuin opettajien osalta. ”Oli selvää, että opiskelu näissä täydellisesti palveli SDP:n tarkoitusperiä ja kaadereiden kasvattamista. Näihin opintoihin käytettiin valtaosa TSL:n varoista”, todettiin muistiossa. Siinä kerrottiin, että kansandemokraattisjohtoiset ammattiliitot, ammatilliset perusjärjestöt ym eivät ole käyttäneet TSL:n palkkaamia luentovoimia. Sama oli havaittavissa muidenkin kansandemokraattisten järjestöjen osalta.

Muistiossa korostettiin kuitenkin, että koska TSL:n vaikutus ulottui varsin laajalle ja koska sen puitteissa oli mahdollisuus päästä kosketuksiin laajempien työläispiirien kanssa pidettiin tarkoituksenmukaisena ammattiliittojen jäsenyyden säilyttämistä TSL:ssä. Todettiin, että ammattiliitoille, ammattiosastoille ja paikallisjärjestöille oli annettava ohjeet TSL:n tarjoamien taloudellisten mahdollisuuksien käyttämisestä kurssi-, luento-, opintokerho ym valistustyössä. Samoin oli piiritoimikunnille - yhdessä puolueen valistusosaston kanssa - annettava ohjeet samasta asiasta ja erityisesti paikallisten sivistysjärjestöjen käyttämisestä valistustyössä.

Tilanne kärjistyi jälleen vuonna 1954, kun TSL ylimääräinen edustajakokous 23.11. hyväksyi uudet säännöt, jotka kansandemokraattien mielestä merkitsivät edustajien valintaperusteen muuttamista ja uusien paikallisten opintojärjestöjen sitomista täysin TSL:n johdosta riippuvaiseksi. SKP:n järjestöjaoston mielestä tämän tarkoituksena oli estää sosiaalidemokraattien johtamien ammatillisten ja kansandemokraattisten perusjärjestöjen yhteistyö ja keskittää sivistystyön ohjaus kokonaan sosiaalidemokraattiselle ryhmälle. Sääntömuutos koski pääasiassa TSL:n paikallista johtoa, eikä virallisesti muuta esim kerhojen suhdetta TSL:oon, valtionavun saantia tms.

Muistiossa todettiin, että paikallisia sivistysjärjestöjä oli noin 30 ja suurimmat sellaiset Helsinki, Turku, Tampere, Oulu, Kemi, Kuopio olivat kansandemokraattien johtamia. Hyvät edellytykset laajalla pohjalla tapahtuvan työväen sivistysliikkeen ja työväen yhteistoiminnan kehittämiseksi näiden järjestöjen puitteissa olivat olemassa

Kokouksessa 26.11.-54 SKDL:n, SKP:n, SDNL:n, SNDL:n ja ammatillisten järjestöjen

⁵ Työläisopiskelija 4/1948, Jorma Kalela: Työväen Sivistysliitto 1919-1979 tutkimussuunnitelma s.29-33

edustajat totesivat, että

- ”1. oikeisto sosdem. ryhmän hajotustoiminta ja kansandemokraattien eristämisyritys työväenliikkeen sivistystyön ja TSL:n toimintapiirissä ei muuta asennettamme pysyä TSL:ssä ja toimia siellä työväen sivistysliikkeen ja työväenluokan yhtenäisyyden hyväksi.
2. paikallisjärjestöjen arvovaltaa on nostettava ja estettävä niiden hyväksikäyttö tai rinnakkaisjärjestöjen perustaminen
3. jokainen paikallinen tilanne pohdittava erikseen; liitytäänkö rinnakkaisjärjestöihin vai ei.
4. Koska uusien opintojärjestöjen perustajina voivat olla, sos.dem ja SKDL:n kunnallisjärjestöt, KK:n alaiset osuuskunnat ja SAK:n alaiset paikallisjärjestöt, rinnakkaisjärjestöasia tulisi saada käsittelyyn näissä kaikissa”.⁶

1950-luvulla päätettiin siis vielä yhteisen TSL:n puolesta.

3. Kohti eroa

1960-luvun alussa suhdetta Työväen Sivistysliittoon käsiteltiin jälleen SKP:n valistusjaostossa. Jaosto lähetti TSL:lle kirjeen 16.2.1961, koska ”järjestöjen keskinäiset suhteet eivät olleet kehittyneet niin kuin oli toivottu. Liiton harjoittama opinto- ja kansansivistystyö eivät ole vastanneet niitä vaatimuksia, joita työväen sivistystyölle on asetettava. Aineistot olivat pääosin porvarillisen maailmankatsomuksen mukaisia eikä palveluksessa ole moneen vuoteen ollut yhtään kansandemokraattia”. Näillä perusteilla SKP:n valistusjaosto esitti yhteisiä neuvotteluja

SKP:n muistio 30.5.1961 kertoo, että ”TSL on suhtautunut hyvin ylimielisesti puolueen kirjelmään ja ilmoittanut neuvottelevansa vain toimikunnan jäsenten Parkkarin ja Asplundin kanssa ja ilmoittanut ettei suostu vaatimukseen, vaikka valmis antamaan yhden opintoneuvojan. Ehdotus: liiton asettama neuvottelukunta (Parkkari, Asplund, Kallinen, Hautamäki) vielä neuvottelee ja tällä hetkellä tyydytään kompromissiin, jossa kansandemokraatit saavat yhden työntekijän heti ja toisen lähitulevaisuudessa ja pääsevät muutenkin mukaan liiton toimintaan”.

Samalla SKP:ssä päätettiin heti ryhtyä valmistelemaan uutta sivistystyöjärjestöä, joka perustettaisiin seuraavana talvena. Valtion kansansivistyslautakuntaan pyrittiin saamaan edelleen edustaja ja toinen FBF:stä, ruotsinkielisestä sisarjärjestöstä – pidettiin tärkeänä, kun alettiin taistella uudelle järjestölle valtionapua.

SKP:n valistusjaosto asetti oman työryhmänsä pohtimaan tilannetta. TSL:n tilasta

⁶ SKP:n järjestöjaoston mappi kd-järjestöjä ja yhteisöjä/Kansan Arkisto

laadittiin muistio ja ehdotukset toimenpiteiksi, joihin Nestori Parkkari jätti oman eriävän mielipiteensä. Muistiossa todettiin kansandemokraattien vähemmistöasema TSL:ssä. Toimikunnassa vain Parkkari ja Asplund olivat kansandemokraatteja. Lisäksi yksi jäsen oli sosdem oppositioon kuuluva. Muistion mukaan asiat ratkaistiin siten kuin Hautamäki, Kallinen ja Oittinen esittivät.

Liittotoimikunnan alaisina toimivat työväen elokuvatoimikunta , jossa Åke Lahtinen kd, kuvataidetoimikunta, jossa Irma Rosnell kd, metsä- ja uittotyömaiden kirjastotoimikunta, jossa Raoul Palmgren, kirjakaappeja 140 ja elokuva-auto. Liiton palveluksessa 5 sihteeriä, 5 opintoneuvojaa ja ainakin 8 toimistotyöntekijää, joista ei yhtään kommunistia eikä kansandemokraattia. Aikaisemmin ollut puolitoista työntekijää: Hannes Kasanen puolipäiväisenä ja toimistotyöntekijänä Lahja Kivinen, joka oli siirtynyt sosialidemokraatteihin.

Muistiossa todetaan edelleen, että “ yhteys joukkohin ja erilaisiin järjestöihin sivistystyökysymyksissä tapahtuu paikallisosastojen kautta. Osastoja on tällä hetkellä kahta lajia - 9 vanhoilla säännöillä toimivaa ja 19 uusilla säännöillä toimivaa opintojärjestöä. Näiden ohella toimivat edelleen sivistystyöjärjestöt, jotka erotettiin liiton yhteydestä sääntökamppailun alussa (Helsinki, Turku, Kotka yms) mm Helsingin Sivistysjärjestöön kuuluu jäseniä n 175 perusjärjestöstä (ammattillisia, poliittisia ja urheilujärjestöjä). Yleensä nämä järjestöt saivat taloudellista tukea kunnilta.”

Muistiossa pohdittiin TSL:n taloudellisia vaikutuksia: jokainen jäsenjärjestö maksaa jäsentä kohden 4 mk per vuosi. SKP 168 000 mk, SKDL 260 000 MK, SNDL 56 000 MK, SDNL 30 000 MK yhteensä 524 000 mk. Vasemmistoenemmistöiset ammattiliitot yhteensä 215 000 mk. Saadaanko jäsenmaksuille katetta?

Luennoista muistiossa todetaan, että TSL sai valtiolta kansantajuistieteellistä luentotoimintaa varten 570 000 mk vuodessa. TSL:n sihteerit lähinnä Hautamäki yksinvaltaisesti ratkaisivat kenelle luentopalkkioita annettiin ja kenelle ei. Muodon vuoksi luentopalkkioita oli annettu muutamille kansandemokraattisille luennoitsijoillekin. Parhaassakin tapauksessa luentopalkkioiden rahallinen suuruus arvioitiin jäävän vähäiseksi n 20 000 - 50 000 mk.

TSL sai myös 2 500 000 opintokerhotoimintaa varten, avustus myönnettiin kerhoille kirjoja ja korkein avustus oli noin 1 000. TSL jakoi v. 1958 kirjoja 508 400 mk arvosta kerhoille ja loppusumman se käytti opintoneuvojien palkkaukseen. SKP, SKDL; SDNL ja SNDL kerhoja oli vuonna -58 yhteensä 131. Se on 25% kaikista TSL:n kerhoista ja suhteellisuusperiaatetta noudattaen kansandemokraattisen puolen olisi pitänyt saada kerhoavustuksista yli 600 000 mk. Muistiossa todettiin, että kerhojen määrää olisi mahdollista korottaa, jos kansandemokraattiset kerhot paremmin ilmoittautuisivat TSL:oon. Avustuksen saamisen ehtona oli toimintakertomuksen ja tilikertomuksen laatiminen ja kun muuta yhteyttä TSL:oon ei ollut, pienen avustuksen takia ilmoitus jäi tekemättä. Kansandemokraattiset ohjelmat ja aineistot otettiin pääasiassa Sirolan kirjeopistosta.

Tärkeimpänä etuna yhteistyöstä TSL:n kanssa pidettiin edustusta valtion

kansansivistyslautakunnassa, koska tämän lautakunnan suositusten mukaisesti jaettiin kerho- ja luentotoiminnan määrärahat. Nestori Parkkari oli lautakunnassa pystynyt puolustamaan myös Folkets Bildningsförbundia. Lautakunnassa oli ollut jo pitkään pyrkimystä lakkauttaa FBF:n avun saanti - lähinnä TSL:n ruotsinkielisen edustajan F. Sundqvistin toimesta. FBF sai eri momenteilta rahaa yli 500 000 mk

Yhteenvedona jäsenyydestä TSL:ssa muistiossa todettiin, että rahallisesti kansandemokraattiset järjestöt jäivät tappion puolelle. Jäsenyyden perustana oli ollut puolueen vilpitön pyrkimys toimia kaikilla aloilla työväen voimien yhdistämiseksi etujensa puolustamiseksi. TSL ei kuitenkaan ole ollut mikään joukkojärjestö, sillä ei ollut omia perusjärjestöjä. Liitto oli vain toimisto kirjeopistoineen ja sosiaalidemokraattisine toimitsijoineen. Liitto harjoitti työväenluokan maailmankatsomuksen vastaista kasvatustyötä, sen ohjelmat ja kurssit pikku poikkeuksia lukuun ottamatta olivat täysin porvarillisen maailmankatsomuksen mukaisia. ”Tilanteen jatkuessa samanlaisena on jäsenyytemme kyseenalainen”, todettiin muistiossa.

Toimenpiteinä työryhmä esitti:

1. käynnistetään TSL:n opinto-ohjelmien voimakas arvostelu, vaaditaan työväen maailmankatsomuksen mukaista kasvatustyötä. Vaaditaan opintosihteerin tai opintoneuvojan paikan saamista ja oikeudenmukaisempaa luento- ja opintokerhovarojen jakoa. Ellei myönteistä tulosta, on harkittava puolueen eroamista TSL:n jäsenyydestä.
2. SKP:n eroaminen TSL:stä ilman muuta. Puolue on SKDL:n jäsen ja sitä kautta edustettuna
3. Vasemmisto ammattiliittojen eroaminen, koska ovat edustettuina SAK:n kautta Heidän maksamansa 215 000 mk on aivan hukkaan heitettyä rahaa.
4. ryhdytään toimiin FBF työn voimistamiseksi niin, että sen syrjäyttäminen valtionavusta ei ole mahdollista, vaan että asema vahvistuu. Kehotetaan Sirolan kirjeopistoa hakemaan Valtion kansansivistyslautakunnalta opintokerhotoimintaan myönnettyjä rahoja.

Näihin esityksiin jätti Nestori Parkkari eriävän mielipiteen: “Kysymystä TSL:oon kuulumisesta tai sieltä poisjäämisestä ei mielestäni voi käsitellä pelkästään TSL:n jäsenenä olosta johtuvan taloudellisen tappion tai hyödyn kannalta, vaan on otettava huomioon: 1) että TSL:n piirissä, sen kursseilla ja paikallisosastojen yhteydessä toimii huomattava määrä työläisiä ja erilaisten työväenjärjestöjen jäseniä 2) TSL:llä on erittäin tärkeä asema maamme ns vapaassa kansansivistystyössä (mm valtion kansansivistyslautakunnassa 3 edustajaa + sihteeri) Poisjääminen TSL:stä mielestäni merkitsisi:

- a) yhteistoimintamahdollisuuksien heikkenemistä sosdemien ja puolueettoman väen kanssa opinto- ja sivistysasioissa (huomioimalla erikoisesti sivistysjärjestöt ja yhteistyökunnissa)
- b) kansandemokraattien ja kommunistien entistä tiukempaa eristämistä ns vapaan kansansivistystyön piiristä ja varmaan myös valtion kansansivistyslautakunnasta Tästä voisi olla seurauksena myös FBF:n valtionavustuksen lopettaminen (joka nyt vastaa sitä summaa jonka poliittiset keskusjärjestömme maksavat TSL:lle jäsenmaksuina).”

“Mielestäni meidän, niin puolueen kuin SKDL:kin on pidettävä kiinni jokaisesta, yleiseen käytännölliseen kulttuurielämään vaikuttavasta edustus- ja toimipaikasta voidaksemme tuoda julki oman kantamme koko tälle yleisölle ja estääksemme diskriminoimisen. Se, että olemme heikosti hoitaneet leiviskämme tällä rintamalla on totta ja siksi olisi mielestäni puolueen valistusosaston ja puoluepiirien osallistuttava asian käytännölliseen hoitoon, SKDL:n nykyisellä työntekijämäärällä se tuskin tulee entistä paremmin hoidettua,” sanoi Parkkari.

“TSL kysymys liittyy myös laajempaan kysymykseen työväen kulttuuritoiminnasta, jatkoi Nestori Parkkari, sillä TSL:lle on viime aikoina keskitetty ohjaavaa työtä taide- ja elokuva-alalla, TSL vaikuttaa sosdemien johdossa oleviin ammattiyhdistys- ym opistoihin ja se on johtavana ns yhteistoiminnassa Työväen Musiikkiliiton, Työväen Näyttämöidenliiton ja TSL:n kesken. Kysymys näistä liitoista, kuten Työväenopistoliikkeestäkin, joissa kaikissa kansandemokraateilla ovat omat mahdollisuutensa ja jo osittain toimintaakin, olisi mielestäni käsiteltävä yhtenä kokonaisuutena, silmällä pitäen toimintamme tehostamista nykyisen tilanteen antamien parempien mahdollisuuksien pohjalta. TSL kysymys on luonnollisesti ratkaistava heti (helmi-maaliskuussa pidettävää) edustajakokousta silmällä pitäen”, esitti Parkkari. Neuvottelut johtivat yhteistyön kannalta myönteiseen tulokseen vielä vuonna 1961.

SKP:n valistusjaosto nimesi komitean pohtimaan tilannetta. Siihen kuuluivat Kalle Kuittinen, Nestori Parkkari, Gunnar Asplund ja Pentti Aura. 8.2.62 todettiin, että ”sen jälkeen, kun toveri Kuittinen oli valittu opintoneuvojaksi TSL:oon oli jäsenyyttä tarkasteltava uudelta näkökannalta”. Tässä vaiheessa ei pidetty tarkoituksenmukaisena erota, vaikka edelleenkään ei ollut mahdollisuuksia erityisemmin vaikuttaa järjestön toimintaan. Opinto-ohjelmat laativat kaikkein oikeistolaisimmat työntekijät ja esim kansantaloustieteen opinto-ohjelman laatimista ay-liikettä varten ei annettu kansandemokraattien tehtäväksi, vaikka olisi ollut tarpeen saada edes yksi marxilaiselta pohjalta laadittu opintosuunnitelma, totesi komitea.

Komiteassa todettiin kuitenkin, että kansandemokraattisten järjestöjen maksamat jäsenmaksut olivat nyt pienemmät kuin Kuittisen palkka, päivä- ja matkarahat, TSL:n kautta oli myös saatu edustaja kansansivistyslautakuntaan. Opintokerhojen ilmoittautumisia TSL:oon tulisi tehostaa (1000 mk arvosta kirjoja vuosittain) samoin luentopalkkioiden hakua. TSL:n jäsenenä oli myös mahdollisuus saada ääni kuuluviin Työläisopiskelija-lehden kautta. Jos uusi järjestö perustettaisiin, valtionapu olisi kyseen alainen. Komiteassa pohdittiin myös sitä, mitä TSL:n pääsihteerin vaihdos toisi tullessaan. Hautamäki oli jäämässä eläkkeelle, tilalle oletettiin valittavan Ruusalaa, jota pidettiin “täysin oikeistolaisena. “Pyritäänkö meidän toimintaamme tämän jälkeen kaikin puolin vaikeuttamaan, on tarkasteltava uudelleen”, komiteassa mietittiin. Oman järjestön perustamista epäröitiin.

4. Oman järjestön perustamiseen ryhdytään

Vuoden 1963 ilmapiiri kansandemokraattisissa järjestöissä tiukentui. Tiedettiin, että valmisteilla oli uusi opintokerholaki ja huhuttiin, että Maaseudun Sivistysliitto aikoi hakea valtionavustuksia.

Muuttunutta suhtautumista kuvaa hyvin Kalle Kuittisen laatima muistio SKP:n valistusjaostossa (alustava-kirjoitusvirheitä, käsinkorjauksia ym), jonka mukaan:

1. jäsenyyden sivistysliitossa säilyttävät SKDL ja nuorisoliitto. SKP ja naisliitto hoitavat suhteensa SKDL:n kautta (oman ilmoituksensa mukaan). Perustelu: kd-liikkeen opinto- ja sivistystyö on viime vuosina kehittynyt voimakkaimmin toisten opinto- ja sivistysjärjestöjen kautta kuin TSL:n - Kulttuurityö ry, SKP:n ja naisliiton omat kerhot, Sirolan kirjeopisto. TSL ei henkilövalinnoissa ole ottanut huomioon. Jäsenyysuhde tultaisiin muuttamaan näin jo tulevan vuoden vaihteessa (1964). SKP:n ja SNDL:n kerhot pidetään TSL:n kirjoissa SKDL:n kautta, jotta valtionapua ei evättäisi. Nuorisoliitto pysyy jäsenenä edelleen, koska se ei SKDL:n jäsen ja sillä on yhteistyötä muiden nuorisojärjestöjen kanssa sivistysliiton puitteissa.
2. Rakennusliitto ja Elintarvikeliitto ilmoittavat edustuksensa tulevan SAK:n kautta hoidetuksi. Liitot voimistavat omien järjestöjensä sivistys- ja opintotoimintaa. Rakennusliitto maksaa edelleen Työväen muistitiedon keruuseen lahjoituksen
3. Oman opintokeskuksen perustaminen -valmisteluihin ryhdytään

Oman opintokeskuksen valmisteluihin ryhdyttiin ja kehittelyn alle otettiin Työväen opinto- ja kulttuuritoiminnan keskus. Lähtökohtana tässä vaiheessa oli, että mikäli kansandemokraattisten järjestöjen eroaminen TSL:stä tulisi ajankohtaiseksi, olisi syytä perustaa uusi opintotoiminnan keskus, jolla pyrittäisiin saamaan valtiolta ja erilaisilta kulttuurirahastoilta apurahoja. Toiminta tulisi järjestää samalle perustalle kuin muutkin maassa toimivat vapaan kansansivistystyön järjestöt, jotka toimivat valtionapua nauttivien säädösten alaisina.

Uusi opintokeskus olisi paras perustaa aivan itsenäiseksi – siitä tulisi yksi valtakunnallisista opintokeskuksista (uuden opintokerholain mukaan). Perustajina olisivat TSL:stä eroavat järjestöt ja sellaiset työväen yhteisöt, jotka eivät ole kuuluneet mihinkään vastaavaan (Kansan Raittiusliitto, Kulttuurityön Keskus, Pienviljelijäin liitto). Suunniteltiin, että toimisto voisi aluksi sijaita jonkun muun järjestön yhteydessä kuten Sirola-säätiön. Sen työ oli lähellä tällaista toimintaa ja kirjeopiston työ liittyi saumattomasti opintokeskustoimintaan. Kulttuurityön Keskusella oli myös tämän laatuista toimintaa, mutta sen varsinainen työ koski pääasiassa työväentalojen taloudellisia asioita. Sillä ei ollut tilaa, eikä omaa toimistoa. Lisäksi se oli varsin uusi järjestö, joka ei ollut vielä päässyt oikein sisälle varsinaiseen työhönsäkään. Säännöt ja organisaatio uudelle opintokeskukselle tulisi laatia TSL:n mallin mukaan

Kaavailtiin, että aluksi jäsenjärjestöt suorittaisivat kenttätyönsä itse, kuten tähänkin asti, mutta vähitellen uusi järjestö voisi ottaa hoitaakseen siihen liittyneiden keskusjärjestöjen ja yhteisöjen yleisen opinto- ja kasvatustyön. Tällainen järjestö voisi myös vaikuttaa työväen yleiseen kulttuuritoimintaan ja edustaa edistyksestä kulttuuripolitiikkaa maassa. Myös ulkomaiset kulttuuriyhteydet sopisivat hyvin

tällaiselle järjestölle.

Arveltiin, että nykyisten mahdollisuuksien mukaan voisi keskukseen saada n. 800 - 1000 eri järjestöjen kerhoa ja aluksi n 15 paikallista sivistystyöjärjestöä (jotka ovat jo olemassa ja joista useat saavat kuntien apua).

5.12.-63 pidettiin neuvottelu, jossa läsnä kansandemokraattisten järjestöjen ja ammattiliittojen edustajat: Anna-Liisa Hyvönen, Aulis Leppänen, Veikko Lehtinen, Erkki Salomaa, Elli Parkkari, Olavi Pohjola, Armas Nordgren, Gunnar Asplund, Valde Malinen, Liisa Aura, Saara Mäkinen, Kalle Kuittinen, Aimo Haapanen ja Pentti Aura. Neuvottelussa todettiin, että TSL:ssä oli tilapäinen suojasää ja oli tehtävä esitys ehdoista, joilla kansandemokraatit voisivat edelleen jatkaa yhteisessä järjestössä. Neuvotteluihin kannusti se, että varmuutta valtionavusta uudelle järjestölle ei oltu saatu. Ellei valtionapua uudelle opintokeskukselle saataisi, sitä ei kannattaisi perustaa. Asiasta oli neuvoteltava Maalaisliiton kanssa.

Edelleen 5.12. pidetyssä neuvottelussa todettiin, että kansandemokraattinen opinto- ja kansansivistyskeskus oli tarpeellinen koska:

”1. vaikeudet TSL:n kanssa

2. eduskunnan sivistysvaliokunnassa valmisteilla uusi opintokerholaki, joka hyväksyttynä tulee merkitsemään valtionavun tuntuvaa lisäystä opintokerhoille. Uusi opintokerholaki edellyttää opintokeskuksia, joihin kerhot kuuluvat. Nykyisin on 5 opintokeskusta, jotka tulisivat suoraan lain piiriin. Maalaisliitto perustanut oman opintokeskuksen, joka tulee ensi vuonna tämän lain piiriin. Oman opintokeskuksen perustaminen nyt merkitsisi, että kahden vuoden päästä olisi mahdollista päästä lain piiriin.”

Vaikka tässäkin vaiheessa ei esitetty välitöntä eroa TSL:stä, kuitenkin mietittiin erilaisia nimivaihtoehtoja uudelle järjestölle kuten: Työväen opinto- ja kansansivistysliitto, Kansan opintokeskus ja Suomen Kansan Opinto- ja kansansivistysliitto SOKL.

SKP:n valistusjaostossa jatkettiin opintokeskuksen valmistelutyötä, ja poliittisessa toimikunnassa käsiteltiin 19.2.-64 muistio ”työväenliikkeen opintokeskuksen perustaminen”, jonka mukaan TSL:stä eroaminen näytti välttämättömältä, ”sosdemit olivat kieltäytyneet keskustelujen jatkamisesta, koska he tulkitsivat, että jäsenmaksut olivat maksamatta”. Johtopäätös oli oman järjestön perustaminen. Nimiehdotuksia olivat Työväenliikkeen Opintokeskus ry, Kansan Opintokeskus ry, Työväen Opintokeskus ry. Valistusjaostossa todettiin, että perustava kokous tulisi pitää viimeistään kuluvan vuoden maaliskuussa. Perustavan kokouksen koollekutsujina tulisi valistujaoston mielestä olla myös Suomen Rakennustyöläisten Liitto ja Helsingin työväen sivistystyöjärjestö. Mukaan liittyisi n. 20 keskusjärjestöä, jäsenmääräksi muodostuisi n. 250 000. Koolle kutsuvan toimikunnan vastaavaksi ehdotettiin Valde Malista ja sääntöluonnoksen laatijaksi Hemmi Pääkköstä. Myös Sirolan kirjeopiston suunniteltiin liittyvän uuteen opintokeskukseen. Siten toimitiloiksi voitiin ajatella kirjeopiston nykyisiä tiloja.

Valistusosaston mielestä työntekijöiksi alkuvaiheessa riittäisi pääsihteeri, kolme opintosihiteeriä, toimistonhoitaja-taloudenhoitaja ja toimistotyöntekijä. Varsinaista valtionavustusta opintokeskuksen oletettiin saatavan vasta vuonna 1966 sillä edellytyksellä, että kouluhallitus ja OPM katsovat opintokeskuksen avustuskelpoiseksi. Siksi oli etsittävä mahdollisuuksia saada avustuksia mm OPM käyttövaroista jo ennen vuotta 1966. Tässä toivottiin apua eduskuntaryhmältä.

Asiaa käsiteltiin myös SKDL:n sihteeristössä 3.6.1964. Sielläkin todettiin, että neuvottelut TSL:n kanssa eivät olleet johtaneet tuloksiin. TSL:n edustajiston vuosikokouksessa 31.3.1964 kansandemokraattisten järjestöjen edustajat olivat ilmoittaneet toistaiseksi pidättäytyvänsä TSL:n toiminnasta. Käsitys oli, että TSL:ssä ei ollut halua ratkaista asiaa myönteisellä tavalla ja siten oli syytä jatkaa oman opintokeskuksen perustamiseen tähtäviä valmisteluja.

Oma opintokeskus perustettiin 28.10.1964 Kulttuuritalolla.

5. Uusi opintokerholaki

Uusi opintokerholaki annettiin 17.4.1964 ja se astui voimaan vuoden 1965 alusta. Lain valmistelu oli lähtenyt liikkeelle Maalaisliiton kansanedustaja Olli Kervisen lakialoitteesta vuoden 1963 alussa. Lakialoite sisälsi ehdotuksen laiksi opintokerhotoiminnan valtionavusta. Lakiesityksen allekirjoittajina oli eri puolueiden edustajia mm tunnettuja kansandemokraatteja kuten Irma Rosnell, Kalevi Kilpi ja Kuuno Honkonen.

Esityksen perusteluissa sanottiin, että opintokerho oli osoittautunut joustavaksi yhteisopiskelun muodoksi, joka mukautui olosuhteiden mukaan. Sekä maasedulla että kaupungeissa oli kerhoja ja niissä osanottajia mitä erilaisimmista väestöryhmistä. Valtio oli määrärahoihin tukenut toimintaa 1920-luvun alusta saakka, joskin tämä taloudellinen tuki oli ollut suhteellisen vähäistä. Vuonna 1946 oli asetettu komitea, jonka tehtävänä oli tutkia opintokerhotyötä vapaan sivistystyön muotona. Mietintö oli valmistunut 1949 ja sisälsi lakiehdotuksen, jota ei vielä kukaan ollut annettu. Tuen vähäisyydestä huolimatta kerhojen määrä oli menneinä vuosina kasvanut siten että kun vuosina 1951-55 oli noin 1763 valtionapua saavaa kerhoa, 1960-1961 niitä oli jo 3020, todettiin

lakialoitteessa.²⁴

Lakialoite käsiteltiin sivistysvaliokunnassa, joka kuuli asiassa runsaasti asiantuntijoita. Mietinnössään sivistysvaliokunta yhtyi lakialoitteen perusteluihin ja ilmoitti kantanaan, että opintokerhotoiminnan saama tuki oli ollut aivan liian vähäistä ja sitä tuli lisätä. Valiokunta ilmoitti kantanaan myös, että lukuisten pienten, tehtäviensä hoitamiseen vain heikosti kykenevien opintokeskusten syntymistä ei ole pidettävä suotavana. Toisaalta valiokunta oli sitä mieltä, että valtiovallan ei tullisi asettaa opintokeskusten perustamiselle liian tiukkoja rajoja.

Valiokunta teki myös lakiesitykseen muutoksia ikärajan ja valtionapuun oikeuttavien menojen osalta. Valiokunta alensi kerholaisten ikärajaa 15 vuoteen (esityksessä 16) koska oppivelvollisuus useimmiten tähän ikään mennessä oli jo suoritettu. Valtionapuun oikeutettiin myös kirjat, sekä opinto- että havaintovälineiden vuokraus ja muutakin huoneiston käyttökuluja kuin pelkkä vuokra.²⁵

Suuri valiokunta päätti 15.1.1964 ehdottaa eduskunnalle, että eduskunta päättäisi hyväksyä lakialoitteen sivistysvaliokunnan esittämässä muodossa.²⁶

Lain mukaan valtion tukeman opintokerhotoiminnan tarkoituksena oli edistää nuorten ja aikuisten kansalaisten kehitystä tarjoamalla heille tilaisuuksia suunnitelmalliseen opiskeluun ja vapaa-aikojen kasvattavaan käyttöön. Sen tuli tapahtua kasvatustieteellisten periaatteiden mukaan ilman puoluekiihotusta.

Opintokerhojen valvonta määrättiin kouluhallitukselle. Kerhojen toiminnan ohjaus ja valvonta kuuluivat opintokeskuksille. Valtionapua nauttivaksi opintokeskukseksi opetusministeriö saattoi hyväksyä kouluhallituksen esityksestä kotimaisen rekisteröidyn yhdistyksen tai säätiön. Asetuksessa määrättiin, että hyväksymisen edellytyksenä oli, että hyväksyttävän yhdistyksen tai säätiön toiminnan tuli olla maan opintokerhotoiminnan kannalta tarpeellista ja siihen tuli kuulua vähintään 600 kerhoa, ruotsinkieliseen 75 kerhoa.²⁷

Asetuksessa määrättiin myös opintokeskusten tehtävistä valvoa ja ohjata opintokerhoja, järjestää kerho-ohjaajille kurseja jne. Asetus edellytti, että opintokeskukselle oli valmisteltava ohjesääntö, jonka kouluhallitus vahvisti. Opintokeskuksella tuli olla myös johtokunta ja opintojen johtaja, joka huolehtia opintokerhotyön käytännön järjestämisestä. Päätoimisesta opintojen johtajasta määrättiin, että hänellä tuli olla korkeakoulututkinto tai aikaisemmalla toiminnalla osoitettu sellaista kykyä ja taitoa, jota toimen menestyksellinen hoitaminen

²⁴ laki opintokerhotoiminnan valtionavusta no 186/64, edustaja Kervisen lakialoite no

²⁵ valtiopäiväasiakirjat 1963 V, sivistysvaliokunnan mietintö no 13

²⁶ valtiopäiväasiakirjat 1964, suuren valiokunnan mietintö no 158

²⁷ laki opintokerhotoiminnan valtionavusta no 186/64, asetus opintokerhotoiminnan valtionavusta annetun lain täytäntöönpanosta no 621/64

edellyttäisi. Lisäksi hänellä tuli olla arvosana kansansivistys- tai kasvatustieteiden opintokeskuksesta.²⁸

Laissa määrättiin, että opintokeskus sai valtionapua kutakin opintokerhoaan kohti. Hyväksyttävien menojen olivat kirjat, opinto- ja havaintovälineiden hankkiminen ja vuokraaminen, kirjopiston kustannukset, vuokrat ja muut huoneiston käyttökulut ja opinto-ohjaajan palkkaus, kuitenkin enintään se määrä mikä vuosittain määrättiin. Avustuksen kerhoille suoritti opintokeskus työkauden päätyttyä, toiminta- ja tilikertomuksen saavuttua.

Opintokerholla tarkoitettiin laissa opintokeskukseen liittynyttä vapaaehtoiseen jäsenyyteen perustuvaa työyhteisöä, jonka toiminnan tarkoituksena oli jäsentensä opintotarpeen tyydyttäminen edeltäpäin laaditun ja opintokeskuksen vahvistaman suunnitelman mukaan. Valtionavun saamiseksi opintokerhon oli järjestettävä vähintään 12 opintokokousta syyskuun ja toukokuun välisenä aikana ja kerhossa tuli olla vähintään viisi 15 vuotta täyttäneitä henkilöä.

Opintokeskus saattoi saada valtionavustusta itse järjestämille tai toimintapiiriin kuuluvien kansansivistysjärjestöjen järjestämiä kansantajuisia tieteellisiä luentoja varten. Niiden tuli olla avoimia ja kohdistua kansalaisten sivistystarpeen herättämiseen. Avustukset opintokeskuksille omaa toimintaa varten ja kansantajuisia tieteellisiä luentoja varten jakoi opetusministeriö ja opintokerhojen valtionavun opintokeskuksille myönsi kouluhallitus.²⁹

Avustukset opintokeskuksille omaa toimintaa varten ja kansantajuisia tieteellisiä luentoja varten jakoi opetusministeriö ja opintokerhojen valtionavun opintokeskuksille myönsi kouluhallitus.²⁹

6. Miksi uusi opintokeskus perustettiin ?

Näyttää siltä, että maailmansodan jälkeen solmittu yhteistyösopimus kansandemokraattien ja sosiaalidemokraattien välillä yhteisestä sivistysjärjestöstä ei kestänyt alkua pidemmälle. Vaikka molemmissa ”leireissä” oli vahvaakin halua edistää yhteistoimintaa, ideologiset erot ja maanalaisen kauden paineet olivat niin suuret, ettei yhteiselle toiminnalle löytynyt pohjaa. Epäsopu ja epäluottamus kytivät koko ajan.

Kysymys oli maailmankatsomuksellisesta erosta. ”Ero on siinä pidetäänkö mahdollisena siirtyä työväenliikkeen tavoitteena olevaan sosialistiseen yhteiskuntaan rauhallisen kehityksen tietä vai väkivaltaisen kumouksen kautta”, kuten lehdessä todettiin. Kun tämä ero oli suuri opinto-ohjelmista ja opinto-ohjaajista oli mahdoton päästä sopuun.

Kysymys oli tietysti myös rahasta. TSL:ssä valtaa pitävät sosiaalidemokraatit eivät halunneet jakaa opintotoiminnan rahoja kansandemokraattisille kursseille, opintokerhoille tai palkata heille opinto-ohjaajaa.

²⁸ asetus opintokerhotoiminnan valtionavusta annetun lain täytäntöönpanosta no 621/64

²⁹ laki opintokerhotoiminnan valtionavusta no 186/64

²⁹ laki opintokerhotoiminnan valtionavusta no 186/64

Kansandemokraattiset kerhot eivät myöskään ilmoittautuneet TSL:n kerhoiksi, vaan käyttivät Sirolan kirjeopiston palveluja. Osaksi kysymys oli siitä, että korvaus koettiin niin pieneksi, ettei ilmoittautumista nähty vaivan arvoiseksi. Kysymys oli myös siitä, että TSL:lla ei ollut tarkoitukseen sopivia opinto-ohjelmia ja TSL koettiin epäluotettavaksi.

Vaikka yhteistyö oli lähes alusta asti vaikeaa, löytyi sille puolustajansa molemmissa osapuolissa. Kansandemokraateista pisimpään yhteistyön kannalla oli Nestori Parkkari. Hän näki myös yhteistyön edut, kun toimi TSL:n edustajana valtion kansansivistyslautakunnassa.

Vaikuttaa siltä, että kun uusi opintokerholaki toi mahdollisuuden saada valtionapua uudelle omalle opintokeskukselle, se ratkaisi asian. Opintokeskuksen perustamiseen lähdettiin, vaikka valtionavun saamisesta ei voitu olla varmoja. Jopa Nestori Parkkari oli kääntynyt tälle kannalle. Opintokeskuksen perustamiseen lähdettiin korkealla profiililla. Puheenjohtajaksi valittiin kansanedustaja Anna-Liisa Tiekso ja hallitukseen kansandemokraattisen liikkeen vaikutusvaltaista väkeä.

Alkutaival – tavoitteena 1200 kerhoa

Kansan Sivistystyön Liiton jäseniksi liittyivät perustajien lisäksi SDPL, Suomen Muurarien Liitto, SKP, SDNL, SNDL ja Kulttuurityön Keskus ry. Ensimmäisessä toimikunnan kokouksessa 28.10.1964 liiton pääsihteeriksi valittiin maisteri Gunnar Asplund. Liiton opintosihteeriksi valittiin Kalle Kuittinen 1.1.65 alkaen ja Elli Parkkari 15.3.65 alkaen. Opintoneuvojaksi ja talousvastaavaksi palkattiin Armas Malo, konekirjoittajaksi valittiin Terttu Hämäläinen ja postittajaksi Helga Krook, kirjanpitäjäksi Hellä Nurmi ja elokuvaosaston hoitajaksi Reijo Jakka. Näiden lisäksi tehtiin päätös kahden opintoneuvoja palkkaamiseksi. 30

Toimikunta päätti myös kirjeopiston perustamisesta Kansan Sivistystyön Liiton alaisuuteen ja sen työntekijöiksi valittiin Aino Kuosmanen ja Sulo Suvanto, toimistotyöntekijäksi Eeva Vartiainen. Toimistohuoneisto vuokrattiin Raittiusyhdistys Koitto ry:n talosta Simonkatu 8 A 6.krs. Kirjeopisto perustettiin käytännössä siirtämällä Sirolan kirjeopiston toiminta uuden opintokeskuksen alaisuuteen.

Näin opintokerhotoiminta saatiin hyvään vauhtiin alusta alkaen. Kerhoja ilmoittautui muutamassa kuukaudessa yhteensä 825 ja opiskelijoita 9 162. Eniten kerhoja oli SKP:n piiristä yhteensä 344 kerhoa, runsaasti kerhoja ilmoittautui myös SNDL piiristä 191 ja SKDL piiristä 168. Kerhoja ilmoittautui myös siten, että SDNL 36, SRTL 22, SDPL 12 ja KRL 10.

Kerhojen opintojen aiheena suosituin oli järjestöoppi 132, seuraavaksi kansantaloustiede 126 ja kolmantena Suomen nykyajan historia 125 kerhoa. Runsaasti opiskeltiin myös kunnallistietoa 69 kerhoa ja työväenliikkeen historiaa 57 kerhoa.

Toimikunnan tavoitteena oli 1200 kerhoa vuonna 1965. Siksi päätettiin järjestää opintokerhokampanja syyskaudella. Tavoitteena oli myös laadullisesti parantaa opintokerhojen työmenetelmiä ja kerhotyön opinnollisuutta.

Kurssitoiminnassa suunniteltiin kaksi kurssia kevääksi . Ammattiyhdistysoppia opiskelevien kerhojen ohjaajille kurssi Kiljavan ay-opistolla 13.-14.4. ohjaajana pääsihteeri Gunnar Asplund. Kansantaloustiedettä opiskelevien opintokerhojen ohjaajille tarkoitettu kurssi 21.-25.4. Vanajan linnassa ohjaajana opintosihteeri Kalle Kuittinen. Lisäksi ”kansantajuinen tieteellinen luentotoiminta” puitteissa järjestetty lukuisia tilaisuuksia jäsenjärjestöjen kanssa yhteistyössä.

Päätettiin myös, että pyritään perustamaan harrastustoimikunta, joka ryhtyisi suunnittelemaan kuvataidekasvatustyön suorittamista ja tämän alan kerhojen perustamista kansantaloille ja eri paikkakunnille. Päätettiin, että liitto tutkii myös teatteri- ja kirjallisuuskasvatuksen kehittämismuotoja.

Yhteistyössä Kulttuurityön Keskuksen kanssa päätettiin välittää opetuselokuvia.

Koska liiton alaisista opintokerhoista huomattava määrä toimii ns syrjäseudulla, on liiton tähdellistä pitää syrjäseutujen sekä metsä- ja uittotyöväen opinto- ja sivistystoiminnan kehittäminen erityisasemassa. Sitä varten päätettiin laatia oma suunnitelma ja palkata oma opintoneuvoja Itä- ja Pohjois-Suomea varten.

Liiton anomus opintokeskukseksi hyväksymiseksi oli jätetty opetusministeriölle 23.3.1965. Samalla oli jätetty kouluhallitukselle anomus liiton valtionavustuksesta vuodelle 1966. KSL oli myös pyytänyt kouluhallitukselta vahvistusta sille, että eräitä Sirolan kirjeopiston kursseja saataisiin käyttää valtionapuun oikeuttavina kirjeopintokursseina.

Kansan Sivistystyön Liitto päätti pyrkiä rakentamaan yhteistyötä TSL:n kanssa ja saamaan oman edustuksensa kansansivistystyön yhteiselimiin.³¹

huom

budjetin palkkavaraukset ovat niin pieniä, että työntekijät eivät voi olla päätoimisia

ensimmäinen edustajisto

Ensimmäinen edustajisto pidettiin Kulttuuritalon c-salissa 30.3.1965. Paikalla oli 23 äänioikeutettua edustajaa 9 jäsenjärjestöstä ja toimikunnan jäseniä. Tilaisuuden puheenjohtajana toimi uuden opintokeskuksen puheenjohtaja Anna-Liisa Tiekso ja sihteerinä Kalle Kuittinen. Luennoitsijaksi oli kutsuttu kouluneuvos M. O. Karttunen kouluhallituksesta.

Avaus puheenvuorossaan Anna-Liisa Tiekso totesi, että liiton perustaminen oli osoittautunut välttämättömäksi toimenpiteeksi opintokerhotoiminnan kehittämiseksi. Alkuvaikeuksista huolimatta liiton alaisuuteen oli ilmoittautunut jo yli 800 kerhoa, jotka kaipasivat opinnollista ohjaustyötä. ”Nojautuen suomalaisen kansansivistystyön perinteisiin liitto tulee suorittamaan kansansivistystyötä ja opintokerhotoiminnan ohjausta. Opintokerhotoimintaa tullaan kehittämään nykyaikaisiin kasvatustieteisiin perustuvaksi”, sanoi Tiekso.

Varsinaisen alustuksen piti kouluneuvos Karttunen, joka sanoi, että valtio oli ryhtynyt tukemaan viimeisimpänä aikuiskasvatusta. Kansansivistystyö nimikkeellä oli mahtava merkitys ja siihen liittyi paljon perinteisiä tunnearvoja. Valtion tehtävä oli tukea, ei määrätä sisältöä tai muotoja,

³¹ toimintakertomus 28.10.1964 – 15.3.1965 ja ehdotus työohjelmaksi

sanoi Karttunen.

Työn lähde oli alhaalla, järjestöissä. Lähtökohta oli pluralistinen. Kansansivistystyössä vallitsi oppilaiden ja opettajien vapaus (Harva). Kenenkään katsomuksia ei saanut rajoittaa. Väinö Linna oli todennut, että porvarillinen vanha kansansivistystyö lähti nationalistiselta pohjalta, työväen kansansivistystyö rationalistiselta pohjalta, sanoi Karttunen ja jatkoi, että ” 30-luvulla tunnettu kansansivistysmies Niilo Liakka sanoi, että kansansivistystyö liittyy kirjaan, lukemiseen ja kirjastoihin. Sokrates oli sanonut totisen viisauden siirtyvän vain puheen välityksellä. Kirjattoman kulttuurin aikana puhe oli ratkaiseva tekijä opetuksessa. Tämänhetkiseen kansansivistystyöhön liittyy aina kirja ja ryhmä, joka käy keskustelua. Tässä keskustelussa syntyy elävänä se henki, joka oli kirjattoman kulttuurin ylläpitäjä.”

Kouluneuvos Karttunen korosti, että säännöt oli laadittu koko kansansivistystyön toimikenttää varten. Siinä opintokerhotyö oli etualalla, koska laki asetti määrättyjä vaatimuksia.

Opintokeskusten alaisena voi toimia muitakin kuin valtionapukerhoja. Opintokerhotyössä oli pyrittävä asialliseen työhön, joka tähtäsi tietojen ja taitojen hankintaan. Oli korostettava laatua ei määrää. ”Ilmaa“ ei saanut päästää tilastoihin, sillä se järkyttäisi keskinäistä luottamusta. Tämä ei ollut vain taloudellinen, vaan myös eettinen kysymys. Poliittisista syistä ei saanut kieltää minkään henkistä työtä, mutta kansansivistystyö ei saa muuttua poliittiseksi kasvatustyöksi, totesi Karttunen.³²

Vauhdikkaasti alkuun

- toimintaa vuosilta 1966-70

Opetusministeriö hyväksyi Kansan Sivistystyön Liiton 14.1.1966 valtionapua nauttivaksi opintokeskukseksi. KSL:oon oli ilmoittautunut 978 opintokerhoa, joissa oli 13 577 opiskelijaa. Opintokerholain mukaisen valtionavun sai opintokeskus, jolla oli 725, eli KSL ylitti sen reippaasti. Syyskaudella kerhojen lukumäärä nousi yli tuhannen. Seuraavana vuonna meni 1500 kerhon raja rikki, valtionapua niistä sai 1401 kerhoa. Vuonna 1968 kerhoja ilmoittautui 1893 ja valtionapua niistä sai 1552

Opiskelijoita ilmoittautui vuonna 1967 20 724 ja vuonna 1968 23 160 henkilöä. Vuonna 1970 opintokerhoja ilmoittautui 2870, joista valtioapua sai 2599. Opiskelijoita 30 928 ja valtionapukerhoissa heitä oli 28 208 henkeä.

Gunnar Asplund siirtyi opettajaksi Sirola-opistoon 15.8.1966 ja opintojen johtajaksi valittiin hum.kand Matti Pyhälä. Vuoden 1966 aikana uusina jäseninä KSL:oon liittyivät Kulttuurityö ry, edustajana Anna-Liisa Hyvönen ja Sosialistinen opiskelijaliitto. DDR Kulttuurizentrumin kanssa ryhdyttiin yhteistyöhön saksan kielen opetuksessa.

Taide oli alusta alkaen merkittävä osa Kansan Sivistystyön Liiton toimintaa. Sitä organisoimaan perustettiin taideosasto. Sen toiminta aloitettiin v. 1966 alussa, kesäkuussa toimikunta vahvisti jaostolle ohjesäännön ja nimenä oli aluksi taideharrastejaosto. Taideosaston jäseniksi nimettiin Rauno Setälä puheenjohtajaksi, Anja Jämse`n sihteeriksi, Åke Ahremaa vastaavaksi, Pauli Salonen, Voitto Hakola, Ilpo Saunio, Arvo Ikonen, Tauno Salama, Paavo Lehto, Matti Pyhälä ja Elli Parkkari. Joulukussa -66 jaoston nimi muutettiin taideosastoksi ja se aiottiin järjestää

³² pöytäkirja edustajisto 30.3.1965

aloittain: musiikki, kirjallisuus, näyttämö, kuvaamataide, kaitafilmaus ja valokuvaus. Kaksi osastoa muodostettiin : kuvaamataiteen ja musiikki.

Kuvaamataiteen osaston jäseniksi valittiin: taiteilija Tapio Tapiovaara, Hilikka Raunisto, Paavo Kauramäki, Sven Grönvall ja Raimo Reinikainen, Erkki Henriksson puheenjohtajaksi ja sihteeriksi Elli Parkkari.

Musiikkiosaston jäseniksi valittiin: Anneli Aarikka, Ilpo Saunio, Tapio Lipponen, Lauri Leinonen ja Kai Pahlman. Puheenjohtajana Mauno Saksanen puheenjohtajaksi ja sihteeriksi Anja Jämse`n

Taidetilaisuuksia järjestettiin runsaasti vuonna 1966:

- kirjallinen ilta Kulttuuritalossa 19.2.1966 läsnä Arvo Turtiainen, Pentti Saarikoski, Väinö Kirstinä, Lassi Sinkkonen ja Pekka Parkkinen osallistujia noin 200 henkeä.
- elokuva-aiheinen koroakeskustelu ja valtion taidekomitean mietintöä koskeva keskustelu järjestettiin 26.1. Keskustelussa mukana Anna-Liisa Tiekso, Martti Savo, Raimo Hallama ja Risto Jarva. Osallistujia oli noin 40 henkilöä.
- kuvataiteen päivä järjestettiin kulttuuritalossa 6.3.1966. Esillä oli Hilikka Rauniston maalauksia ja Elannon kuvataidepiirin ja kulttuuritalon kuvataidepiirin yhteisnäyttely. Samalla järjestettiin myös taidehuutokauppa ja taideaiheinen esitelmä. Osanottajamäärää ei ole ilmoitettu.
- Iskelmä taiteena –keskustelutilaisuus pidettiin Kulttuuritalossa 21.4. Keskusteluun osallistujiksi oli kutsuttu Lauri Karvonen, Raimo Lintuniemi, Erkki Pälli, Kari Rydman, Pekka Gonow ja Hannu Taanila. Läsnä arvioitiin olleen 1400 henkilöä.

Kansan Sivistystyön Liiton itse järjestämä kurssi vuonna 1966 oli suunnattu harrastajakerhojen ohjaajille, se pidettiin 22.-29.10. Kisakeskuksessa ja sinne osallistui 17 henkeä. Opintotoimintaa järjestettiin pääasiassa yhteistyössä muiden kansandemokraattisten järjestöjen kanssa.

KSL:n arkistossa todettiin olevan 100 opetuselokuvaa (18 mm filmejä), joita oli lainattu lähinnä kerhoille.

Paikallisia sivistysjärjestöjä KSL:lla oli Helsingissä, Lahdessa ja Turussa. Liiton toimikunta päätti 15.9. perustaa uusia paikallisia järjestöjä suurimpiin kaupunkeihin ja kauppaloihin ja hyväksyi niitä varten mallisäännöt. Niitä perustettiin Varkauteen 27.11.1966, Kuopioon 9.1.1967, Hämeenlinnaan 22.2.1967 ja Vaasaan 7.6.67. Kaupunginavustusta näistä saivat Helsingin, Turun, Lahden ja Varkauden paikallisjärjestöt. Paikallisjärjestöyhteistyötä koettiin hidastavan se, ettei liiton sääntömuutosta saatu toivotussa ajassa läpi yhdistysrekisterissä.

Uusia kirjekursseja ja opintosuunnitelmia oli laadittu 1966 14 kappaletta. Kirjeopisto julisti syyskuussa 1966 kerhoille tietokilpailun “Teollistuva Suomi”, joka päättyi maaliskuussa 1967. Vastausten määrä oli suuri. Siihen osallistui yhteensä 93 kerhoa. Kilpailukysymyksiä oli jaettu monisteina ja ne oli julkaistu lehdessä. Kirjeopistolla oli myös saman niminen kirjekurssi. Vuoden aikana oli lehdissä ollut useita KSL käsitteleviä kirjoituksia ja joulukuussa 1966 KSL:n kirjeopisto esiintyi myös televisiossa. Vuonna 1968 kirjeopiston kurseja ja opintosuunnitelmia laadittiin yhteensä 75 ja tilattuja kurseja ja opintosuunnitelmia oli laadittu 5013 (7401) kappaletta.

Suurin huoli oli toiminnan rahoitus. KSL:n mielestä valtionavustus oli vähäinen toiminnan menoihin nähden ja samoin liiton saama osuus järjestömuotoisen kansansivistystyön kokonaismäärästä (7%).

Vuonna 1966 menot olivat 177 758,17 mk ja valtionapu liiton ja opintokeskuksen toimintaa varten 18 500 mk, kansantajuista luentotoimintaa varten 2 000 mk, opintokerhoavustukset 35 908,85 mk ja opintokerhojen valtionavun ennakko 7 500 mk. Valtionavun osuus liiton menoista oli toimintakertomuksen mukaan 35,9%. Muilta osin toiminta perustui jäsenjärjestöjen jäsen- ja tukimaksuihin. Työväen Säästöpankilta ja Kansan Sivistysrahastolta oli saatu merkittävää taloudellista avustusta.

Talous vuonna 1967 oli sellainen, että KSL sai valtioapua liiton ja opintokeskuksen toimintaan 52.000 mk, opintokerhoavustuksia 67.826 mk ja opintokerhojen valtionavun ennakkoa 9.000. Valtionavustuksen osuus liiton menoista oli 48,8 %. Kirjeopiston toimintaan ei saatu lainkaan valtionapua. Sivistysliiton osuus järjestömuotoisen kansansivistystyön rahasta oli 1.062.500 mk (11%).

Vuoden 1970 toimintakertomus valittaa taloutta vaikeaksi, kun valtionapu ei noussut odotetussa tahdissa.

Jäsenjärjestöt ja edustajisto vuonna 1967 :

Eläkeläiset ry (28 000 jäsentä) Hilja Salokannel
 Kansan Raittiusliitto (67 000) Elvi Kela, Toivo Mutikainen
 Kulttuuriryö ry Eino Halme
 Kulttuuriryön Keskus ry Mauri Reutsalo
 Kulutusosuuskuntien Keskusliitto (236 000) Lennart Kivi, Erkki Kettunen, Eino Pelkonen, Matti Teräväinen, Eero Vuoristo ja Aaro Väänänen
 Pienviljelijäin Liitto (42 000) Paavo Lehto, Selim Knuth, Vilho Mäkelä
 Sirola-opiston Toveriliitto (300) Veikko Telavuori
 Sosialistinen Opiskelijaliitto (1500) Tuovi Setälä
 Suomen Demokraattinen Nuorisoliitto (39 000) Seppo Patrikainen, Veli Päivärinta
 Suomen Demokratian Pioneerien Liitto (7 000) Arvo Ikonen
 Suomen Elintarviketyöläisten liitto (16 200) Kerttu Vainio ja Holger Nieminen
 SKDL (60 000) Roy Venman, Pekka Saarnio, Aarne Hulkkonen, Rauno Setälä, Jorma Hentilä, Lauri Huttunen
 SKP (48 000) Anna-Liisa Hyvönen, Veikko Lehtinen, Aarne Vuori, Erkki Salomaa
 Suomen Nahka-, jalkine- ja kumityöväen liitto (6300)
 SNDL (35000) Anna Nevalainen, Liisa Aura, Helena Hölttä, Irma Rosnell
 Suomen Muurarien Liitto (5600) Viljo Lehtinen
 Suomen Rakennustyöläisten liitto (66 100) Anna-Liisa Saarela, Vilho Rajala, Venla Juvonen, Valde Malinen
 Yrjö Sirolan säätiö Yrjö Sivonen

Yleinen Lehtimiesliitto liittyi vuoden 1967 aikana, joten vuoden lopussa oli 19 jäsenjärjestöä, joissa 748 000 henkilöjäsentä. Edustajakokous 1967 pidettiin 15.3. Kulttuuritalossa, jolloin hyväksyttiin kirjelmä opetusministerille kirjeopistotoiminnasta ja kuultiin Erkki Salomaan alustus ”kansansivistystyö ja työväenliike”.

Toimikuntaan vuodeksi 1967 valittiin puheenjohtajaksi kansanedustaja Anna-Liisa Tiekso edelleen, pääsihteeriksi Jorma Hentilä, varapuheenjohtajiksi Aarne Vuori ja Holger Nieminen, ja jäseniksi

Liisa Aura, Jorma Hentilä, Anna-Liisa Hyvönen, Helena Hölttä, Paavo Lehto, Hoger Nieminen, Anna Nevalainen, Seppo Patrikainen, Mauri Reutsalo, Irma Rosnell, Rauno Setälä, Kerttu Vainio, Aarne Vuori ja Eero Vuoristo. Varajäseniksi valittiin Maija Karvonen, Olavi Pohjola ja Valde Malinen. toimikunnan kokoonpanossa ei tapahtunut suuria muutoksia 1960-luvulla.

Johtajaoston muodostivat puheenjohtajat ja pääsihteeri. Opintojen johtajana toimi 30.9.67 saakka Matti Pyhälä. Joulukuussa valittiin väliaikaiseksi Kuuno Honkonen ja 1.8.-68 valittiin vakinaiseksi hum.kand Lauri Sallaniemi. Muita työntekijöitä olivat opintosihteeri Kalle Kuittinen, opintosihteeri Elli Parkkari, kirjeopiston opintosihteerit Aino Kuosmanen ja Sulo Suvanto, opintoneuvoja Åke Ahremaa, taloudenhoitaja Armas Malo, jonka tilalle valittiin 15.3.-68 Harry Blom, kirjanpitäjä Hellä Nurmi, toimistonhoitaja Helga Krook, konekirjoittaja Terttu Hämäläinen, toimistoapulainen Eva Vartiainen, lähetti ja toimistoharjoittelija Terttu Perkiökangas ja siivooja Anna-Liisa Ahlgren 30.5.1968 saakka ja 1.10. alkaen Kerttu Rantunen.

Kuvaamataide jaoston puheenjohtajana jatkoi vuonna 1967 Erkki Henriksson ja sihteerinä Elli Parkkari. Muita jäseniä olivat Hilka Raunisto, Paavo Kauramäki, Sven Grönvall, Raimo Reinikainen ja Pekka Syrjä. 12.2.67 Picasso - päivänä käytiin Picasso-näyttelyssä Ateneumissa ja kuultiin taiteilija Ahti Susiluodon esitelmä ja nähtiin värielokuva.

Musiikkiosastosta muodostettiin näyttämö- ja musiikkitaidejaosto ja siihen kuuluivat vuonna 1967 valt.yo Tapio Lipponen, teatterinjohtaja Timo Bergholm, näyttelijä Tarmo Manni, ohjaaja Reima Kekäläinen, kulttuurisihteeri Ilpo Saunio, taiteilija Lauri Leinonen, kapellimestari Mauno Saksanen, kirjailija Lassi Sinkkonen. Jaosto työskenteli työryhminä ja sihteerinä toimi Åke Ahremaa.

Opintokerhotoiminnan työkausi 1.9.1966 - 31.5.1967
kerhojen määrä kasvoi, suurin nousu oli naisjärjestön kohdalla

- kerhoja ilmoittautui 1691, joista miehiä 9340, naisia 11384 (55%). Kerhojen jäsenmäärä keskimäärin 12,2.
- valtionapuun oikeutettuja kerhoja 1401 (82%) ilmoittautuneista - 18 175 opisk. miehiä 7628 (41,9%) ja naisia 10 547 (58%) keskimääräinen jäsenluku 12,9

kerhot järjestöittäin:

SKP	342 kerhoa
SKDL	128
SNDL	458
SDNL	149
Eläkeläiset	149

kerhojen aiheet vuonna 1966:

kansantaloustiede 315

naiskysymys ja naisjärjestöt	196	
Suomen työväenliikkeen historia	122	
kunnallisoppi		55
valtio ja yhteiskuntaoppi	81	
sosialismin teoria	58	
järjestöoppi	51	
laulua, näyttämötaidetta, venäjän kieli, asiakirjojen laadintaa, työlainsäädäntöä, sosiaalinen lainsäädäntö, kirjallisuutta, lausunta, askartelu, psykologia ym.		

Keskuskursseja vuonna 1966	9 kpl	
paikallisia kursseja	15	pääasiassa opinto-ohjaajakursseja
opastuskäyntejä		

luentojen aiheet:

kuvaamataide, musiikki, teatteri	66	
kunnallisoppi		23
sos.pol ja työlainsäädäntö	19	
historia	18	
sosialismi ja työväenliike	16	
kansantaloustiede ja talouselämä	10	
tiedotus ja suhdetoiminta	8	

172

kerhojen jakautuminen järjestöittäin vuonna 1968

SNDL	489 kerhoa	5226 opiskelijaa	200 miestä
SKP	282	2989	2166
SKDL	165	1863	1264
SDNL	219	2198	1197
eläkeläiset	159 kerhoa	3968 opiskelijaa	1425 miestä
SDPL	73	638	316

Vuonna 1967 järjestettiin keskustelutilaisuuksia:

- yhdessä TSLn kanssa kaksi keskustelua Marxista -Pääoman ensimmäisen painoksen 100-vuotisjuhlapäivän merkeissä
- Yliopiston pienessä juhlasalissa 14.9.1967 "Pääoman tieteellinen merkitys" valt.maist. Matti Antero Peltonen, valt.kand Jaakko Blomberg, tutkimussihteeri Oiva Björkbacka ja valt.tri Ilkka Heiskanen puheenjohtajana toimittaja Jorma Cantell
- Helsingin työväentalossa "marxismi ja tämän päivän työväenliike" 21.9.67 maist. Erkki Salomaa, valt.yo Pertti Hynynen, fil.yo Raimo Meltti, opintojohtaja Jussi Pikkusaari ja opintojohtaja Matti Pyhälä puheenjohtajana opintos sihteeri Pentti Järvinen.

Vuonna 1970 järjestettiin:

- Leninin syntymän 100-vuotisjuhla järjestettiin 22.4.1970 ja Engelsin syntymän 150-vuotisjuhla 28.11.-70.
- Hyvinkäällä järjestettiin Työväen Kulttuuritapahtuma -70

Mitä opimme tästä-lehtinen ?

Toimikunta uusiutui vuonna 1970. Puheenjohtajaksi valittiin Kuuno Honkonen ja varapuheenjohtajiksi Rauno Setälä ja Eeva Hakala, pääsihteeriksi valittiin Oiva Björkbacka ja muiksi jäseniksi Aarne Vuori, Jorma Torvi, Eero Hovi, Eero Vuoristo, Hannu Vuorio, Allan Kaspio, Kirsti Ryynänen, Liisa Aura, Holger Nieminen, Risto Koskinen, Selim Knuth ja Sakari Selin. Varajäseniksi valittiin Sulo Suvanto, Ritva Turunen, Ilpo Halonen, Helena Hölttä-Poitsalo ja Paavo Lehto.

Johtojaostoon kuuluivat sääntöjen mukaan Honkonen, Setälä, Hakala, Björkbacka, Vuorio ja Liisa Aura.

Opintojohtokuntaan kuuluivat Honkonen, Björkbacka, Lauri Sallaniemi (31.12.70 saaka) Raimo Partanen 1.1.-71 alkaen) Aino Kuosmanen, Elli Parkkari, Sulo Suvanto, Åke Ahremaa ja Kalle Kuittinen.

Miten näin voimakas alku oli mahdollinen?

Kansandemokraattisen liikkeen opintotoiminta 1945 -1964

Sirolan kirjeopisto

Kun SKP sai välirauhanehtojen mukaisesti julkiset toimintamahdollisuudet, syksystä 1944 alkoi kuumeinen puoluejärjestöjen rakentaminen ja samalla aloitettiin myös opintotoiminnan suunnittelu ja järjestäminen. Juuri julkiseksi tulleelta järjestöltä puuttuivat miltei kaikki "tehokkaan puoluekasvatuksen edellytykset". Marxilaista kirjallisuutta oli vain harvoilla. Esim vetoamalla jäseniin saatiin toukokuun 9.-11. pidetyille ensimmäisille maata käsittävillä kurssille pieni määrä opiskelussa tarvittavia kirjoja. Ennen VII edustajakokousta (lokakuussa 1945) oli pidetty kolme 1-2 viikkoiset maatakäsittävät kurssit sekä lukuisia piirijärjestöjen ja paikallisosastojen kurssieja. Kommunisti-lehdessä julkaistiin jäsennyksiä ja kysymyssarjoja ajankohtaisten kysymysten keskustelutilaisuuksia varten. SKP liittyi myös TSLn jäseneksi ja ohjasi opintokerhoja sinne, jotta kerhot saisivat valtionapua. Opintoaiheiksi TSLn kautta kävivät lähinnä järjestöoppi ja opinto-ohjaajain kurssit.

Oman kirjeellisen opiskelun järjestämisestä keskusteltiin VII edustajakokouksessa, jossa sen otti esille valistussihteeri Aili Mäkinen. SKPn valistusjaosto aloitti marxismileninismiin perustuvan kirjeopistotyön joulukuussa 1945. Ensimmäinen kirjekurssi "Luokka ja puolue" pyrki kymmenessä opetuskirjeessä selvittämään puoluetietouden välttämättömiä aakkosia. Vuosina 1946-1948 ohjelmistoon tulivat mukaan Suomen työväenliikkeen historia, valtio-opin, maa- ja talonpoikaiskysymyksen kurssilla,

demokratian kehitys toisen maailmansodan jälkeen ja kunnallisvaaliaineistot. Nuorisoa varten laadittiin Leninin luentoön perustuva Valtion synty ja olemus-niminen suunnitelma. Omissa nimissään kirjeopisto järjesti yhden maatakäsittävät lähinnä valtiopöytäkerhojen ohjaajille tarkoitetut kurssit 2.8.-15.8.47.

SKP:n kirjeopisto toimi valistusjaoston välittömän johdon alaisena. Toimipaikkana oli aluksi yksi huone SKP:n toimistossa ja sittemmin kaksi huonetta Myllykallion kurssikeskuksessa. Aluksi kirjeopistolla oli vain yksi työntekijä, mutta työmäärän lisääntyessä henkilökuntaa täydennettiin. Siihen kuuluivat Aino Kuosmanen, Elli Parkkari, Aaro Majanen, Vappu Laine ja lyhyen aikaa Lyyli Hyyryläinen sekä Jukka Dahl. Yksikään opintosuhteesta ei ollut saanut varsinaista valmennusta kirjeopistotyöhön, käytännön valistustyön kokemusta oli kaikilla. Marxilais-leniniläisen koulutuksensa opintosuhteet olivat saaneet neuvostoliittolaisissa yhteiskunnallisissa opistoissa ja korkeakouluissa.

Vajaan kolmivuotisen toimintansa aikana SKP:n valistusjaoston kirjeopistossa opiskeli 372 henkilöä ja niissä yhteensä 3967 opiskelijaa. Yksinopiskelijoita oli 1136.

Syksyllä 1947 ryhdyttiin valmistelemaan SKP:n kirjeopistoa laajapohjaisempaa kirjeopistoa. Puolueopiskeluun sopivat olemassaolevat ohjelmat oikein hyvin ja sopivien osin käyttivät niitä myös muut kd-järjestöt. Kuitenkin muut järjestöt alkoivat esittää toiveita omien kurssien saamiseksi mm. naisille, nuorille, pioneereille jne. Varsinaisen esityksen laajapohjaisemman kirjeopiston perustamisesta teki SKP:n valistusosasto maaliskuussa 1948 Sirolan säätiölle, joka hyväksyi esityksen 19.6. Sirolan kirjeopiston toiminta päätettiin aloittaa syyskuun 1. päivänä 1948.

Säätiön hallitus nimesi kirjeopistolle johtokunnan, jonka tehtäviin kuului kirjukurssien suunnitteleminen ja hyväksyminen sekä säätiön hallitukselle esitettävien tulo- ja menoarvioiden, toimintakertomusten ja toimintasuunnitelmien käsitteleminen.

Ensimmäiseen johtokuntaan kuuluivat puheenjohtajana maisteri Anna Nevala, lehtori Tyyne Lassila, maisteri Mirjam Tuominen, valistussuhteet Ahti Talvio ja Sakari Selin sekä opintosuhteet Leo Kaspio. Asiantuntijajäsenikseen johtokunta kutsui valistussuhteet Aili Mäkisen ja Inkeri Lehtisen. Säätiön hallituksen edustajana johtokunnassa oli Kalle Puustinen ja kirjeopisto edusti Aino Kuosmanen.

Sirolan Kirjeopistoa perustettaessa oletettiin, että sille olisi mahdollista saada valtion taloudellista tukea kuten muillekin oppilaitoksille, mutta nämä toiveet osoittautuivat turhiksi. Sirolan kirjeopisto ei koskaan päässyt valtionavun piiriin.

1959 Sirolan Kirjeopistolle hyväksyttiin uudet säännöt, joiden mukaan johtoelimiksi tulivat opintovaliokunta ja neuvottelukunta johtokunnan sijaan. Opintovaliokunnan ja neuvottelukunnan puheenjohtajana toimi v. 1958 alkaen kirjeopiston toiminnan päättämiseen asti tutkimussuhteet Olavi Pohjola. Opintovaliokunnan kokoonpano - Inkeri Lehtinen, Kaisa Junttila, Aimo Haapanen, Gunnar Asplund ja Mauri Reutsalo - pysyi vuosia samana.

Kirjeopistolta tilattiin opetuskirjeitä sen toiminta aikana, sen oman kertomuksen mukaan 133 193 sarjaa. Sen lisäksi tulivat lahjoitukset, joista merkittävimmät nuoris- ja naisliitoille lahjoitetut. Eri järjestöjen kerhojen, jotka omatoimisesti opiskelivat kirjeopiston aineistojen avulla, lukumäärästä ei ole tietoa. Oletettavasti määrä oli huomattava. Opinto-ohjelmien käyttö kerho- ja itseopiskelussa oli siis oletettavasti huomattavasti laajempaa kuin varsinainen kirjeellinen opiskelu, jota harjoittavien kerhojen lukumäärä vuosina 1949-64 oli 2139, kirjeopiston oman kertoman mukaan. Näissä kerhoissa sai kurssinsa päätökseen 5 427 kerholaista. Yksinopiskeluun ilmoittautui 9 481 henkilöä ja opiskelunsa päätti 4 074 kirjeopiskelijaa.

Kirjeitse opiskeltiin joksikin kaikkia opetusaineita, joita olivat mm filosofia, kansantaloustiede, talouspolitiikka, valtio-oppi, yhteiskuntatiede, työväenliikkeen ohjelmat ja käytäntö, kunnalliselämä, järjestötoiminta, kirjallisuus, kielet ym. Suosituimmat olivat kuitenkin Sirola-opiston valmistuskurssi, pioneeriohjaajain kurssi ja venäjän kielen kurssit. Venäjän kielen kirjeopiskelun järjestäjänä Sirolan kirjeopisto oli edelläkävijä koko maassa. kerhokirjeiden apuna olivat kielilevyt.

Venäjän kesäkurssien järjestäminen aloitettiin 1963, jolloin Sirola-opistossa järjestettiin venäjän kielen kirjeopiskelijoille ensimmäiset neuvontakurssit. Kansan Sivistystyön Liitto jatkoi kurssien järjestämistä. Yhteistoiminnassa keskusjärjestöjen kanssa kirjeopisto järjesti viikon kestäviä kesälomakursseja, joita mm kansantaloustieteen opettajille ja kerhonohjaajille pidetty kurssi elokuussa 1957, kahdet yhteiskuntatiedon kurssit 1961 jne.

Kun Kansan Sivistystyön Liitto 1964 perustettiin, oli tarkoituksenmukaista yhdistää toiminnot ja suurin osa Sirolan Kirjeopiston kursseista hyväksyttiin uuden opintokeskuksen kirjeopiston ohjelmistoon, samoin osa työntekijöistä siirtyi KSL:n palvelukseen.⁷

1.2.2. Sirola-opisto kansandemokraattien kouluttajana

SKP:n toiminnan julkiseksi tulon ja SKDL:n perustamisen jälkeen osoittautui, että vaikka puolueosostoihin liittyi runsaasti väkeä ja innostus puolue toimintaa kohtaa oli suurta, oli pulaa henkilöistä, joilla olisi ollut uudessa tilanteessa ja toiminnassa tarvittavia tietoja ja taitoja, joita alkuaikojen innostukseen ei pystynyt korvaamaan.

Kansandemokraattisen liikkeen riveihin tuli kyllä runsaasti henkilöitä, jotka olivat aikaisempina vuosikymmeninä kouliintuneet työväenliikkeen poliittisissa ja ammatillisissa järjestöissä, mutta organisaatioiden räjähdysmäisesti kasvaessa kokeneita voimia ei ollut kuin pieni osa tarvittavasta määrästä. Tottuneista toimitsijoista ja järjestötyöntekijöistä oli siten huutava puute.

⁷Työväenliikkeen kirjellistä opetusta 1945-64, KSL monistesarja 1/1976 laatinut Aino Kuosmanen

Noin viisitoista vuotta kestäneen maanalaisuuden kauden aikana ei laajamittaista opiskelua ollut voitu harjoittaa. Opiskelu kuten kaikki muukin toiminta oli silloin ollut salaista. Kirjallisuudesta ja ohjaajista oli ollut puutetta. Ainoastaan pieni joukko oli jaksanut näinä vuosina jatkuvasti kartuttaa tietojaan. Näistä henkilöistä tuli puolueen ensimmäiset järjestöaktiivit, kun puolueesta tuli julkinen. Monet olivat myös matkustaneet salaa rajojen ulkopuolelle, pääasiassa Neuvotoliittoon, missä maanpakolaisina elivät puoluetoverit antoivat heille opetusta. Kotimaahan palattuun heitä usein odotti monivuotinen vankeus.

Mutta vankiloissakin opiskeltiin, vaikka se olikin ollut vaikeaa. Kiinnijoutuminen opintoluntan hallussapidosta “merkitsi kahdeksaa vuorokautta vettä, leipää ja kylmää kellarikerroksen pimeässä Karhukopissa. Luento-opetusta annettiin vankilan kävelykehässä, jossa puhuminen oli kielletty. Luennoitsijoina toimivat ne, joilla oli ollut aikaisemmin tilaisuus opiskella. Heidän “piti opetella puhumaan huulia liikuttamatta, aina siitä suupielestä, jota vartijan katse ei tavoittanut”. Luennon pohjana käytettiin opinhaluisille etukäteen salakuljetettua jäsenysluntaa.

Julkiseksi tulon jälkeen puolueopiskelusta tuli puolueen sisäisen rakennustyön tärkeimpiä tehtäviä. Aikakauslehti Kommunisti, jonka ensimmäinen numero ilmestyi marraskuussa 1944, julkaisi ensimmäisinä rauhanvuosina runsaasti opiskelumateriaalia ja opinto-ohjeita. Kaikkiin perusjärjestöihin pyrittiin perustamaan kerhoja ja opintopiirejä, joissa puolueen jäsenet ja ystävät saivat teoreettista ja käytännöllistä koulutusta.

Puolue tarvitsi myös “demokraattisen mielenlaadun omaavia” virkamiehiä valtion ja kuntien virkoihin, joihin yleensä vaadittiin muodollista tutkintoa tai titteliä. “Hallitus taitaa olla ainoa paikka, mihin mies voitaneen panna ilman erikoista ammattitaitoa”, sosiaaliministeri Matti Janhunen letkautti kaaderikysymystä käsitellessään.⁸

Ensimmäiset koko maata käsittävät kaksiviikkoiset puoluekurssit pidettiin Helsingissä toukokuussa 1945. Osanottajia oli 57. SKDL ja sen jäsenjärjestöt liittyivät myös Työväen Sivistysliittoon, jonka järjestämille opinto-ohjaaja ja kunnallistiedon kursseille voitiin tämän jälkeen lähettää kansandemokraattisen liikkeen jäseniä.

“Puolueemme edessä on laajakantoinen kasvatustyö koko kansamme ideologisen asenteen muuttamiseksi, fasismin aatteellisten jäänteiden hävittämiseksi ja kansanvaltaisen ajatussuunnan voimistamiseksi. Tämä tehtävä on vaatinut ja vaatii laajakantoista ja suunnitelmallista työtä sekä puolueen sisällä, että kaikkien kansankerrosten keskuudessa.” Näin aloitti SKP:n valistustyötä ja julkaisutoimintaa

⁸ Teemu Oinonen: Kotkan lailla - Sirola-opiston historiikki, Kuopio 1976 s.

käsittävän alustuksensa valistussihteeri Aili Mäkinen SKPn seitsemännessä puoluekokouksessa lokakuussa 1945.

Puoluetoimikunta oli keväällä antanut valistusjaoston tehtäväksi pysyvän puoluekoulun suunnittelemisen. Edustajakokouksessa valistussihteeri ilmoitti, että suunnitelma oli laadittu ja hyväksytty ja suunnitelmaa oli ryhdytty jo toteuttamaan. Koulua varten oli vuokrattu tontti Myllykalliolta Lauttasaaresta, jolle parhaillaan rakennettiin koulurakennusta. Kurssista oli kaavailtu kuuden kuukauden mittaista ja sen oli määrä sisältää sekä teoreettista että käytännöllisiä aineita. Koulun ja oppilaiden ylläpidon kustantaisi puoluetoimikunta.⁹

Yrjö Sirolan Säätiön perustaminen ja puoluekoulu

SKPn talousjaosto teki puoluetoimikunnalle keväällä 1945 ehdotuksen puolueen valistustoimintaa tukevan säätiön perustamisesta. Puoluetoimikunta hyväksyi esityksen 8.5.1945 pitämässään kokouksessa. Varat saataisiin turvasäilöläisille myönnettyistä korvauksista. Myöhemmin samassa kuussa puoluetoimikunta ja SKDL hyväksyivät säätiön säännöt.

Säätiö nimettiin vasemmistolaisen liikkeen arvostetun veteraanin Yrjö Sirolan mukaan Yrjö Sirolan Säätiöksi (YSS). Yrjö Sirolan monista tehtävistä pidettiin tärkeimpänä hänen toimintaansa työväenliikkeen opettajana ja kasvattajana. Tästä syystä hänelle on annettu nimi SKPn kaaderien isä. Hän oli vuonna 1902 suorittanut yliopisto-opintojen jälkeen kansakoulunopettajan tutkinnon kolmen kuukauden erikoiskursseilla.

Sirola toimi kotimaassa opettajana ja luennoitsijana. Toimi vuosien 1910-1913 välisenä aikana Smithvillen työväenopiston johtajana ja opettajana Yhdysvalloissa. Siirryttyään kansalaissodan jälkeen Neuvosto-Venäjälle hän aloitti opetustyönsä punaisten pakolaisten keskuudessa ja opetti sittemmin useilla SKPn agitaatiokursseilla. 1920-luvulla hän toimi Lännen vähemmistökansallisuuksien yliopiston Pietarin osaston opettajana ja rehtorina. Hän oli myös valistusasiain kansankomissaarina 1929-30 NeuvostoKarjalassa. Tänä aikana kehitettiin erityisesti kouluoloja. Kun vuonna 1930 perustettiin Moskovaan Kominterin alainen Lenin-koulu, Sirolasta tuli sen suomalainen johtaja. Myöhemmin hänet nimitettiin koulun professoriksi. Oppilaat ovat luonnehtineet häntä innostavaksi, inhimilliseksi, epäitsekäksi ja kehuneet hänen suurta tietomääräänsä ja työtarmoaan.¹⁰

YSSn säädekirjan allekirjoittivat Aili Mäkinen, Jaakko Kivi, Hertta Kuusinen, Ville Pessi ja Aimo Aaltonen toukokuun viimeisenä päivänä. Säätiön peruspääomaksi säättäjät lahjoittivat 30 000 mk kukin eli yhteensä 150 000 markkaa. Säätiön toimeenpaneva elin oli viisijäseninen hallitus, jonka jäsenet nimitti kolmeksi vuodeksi

⁹ Oinonen s, 9-10

¹⁰ Oinonen s.11-13

kerrallaan SKP ja SKDL molemmat kaksi ja säätäjät yhden. Hallituksen ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin Erkki Salomaa ja asiamieheksi Kalle Puustinen. Varojen hankkimista varten päätettiin perustaa kukkaisrahasto.

Eduskunta päätti maaliskuussa 1945, että poliittisista syistä tuomituille, syytteessä olleille tai "turvasäilössä" pidetyille henkilöille maksetaan korvauksia. Vedoten siihen, että tulos oli saavutettu SKDLn eduskuntaryhmän ansiosta, SKPn puoluetoimikunta kehotti korvauksen saajia luovuttamaan saamastaan korvaussummasta 25% Yrjö Sirolan säätiölle.

Vaikka monet korvauksen saajista elivät vaikeissa taloudellisissa oloissa, he noudattivat puolueen kehoitusta riippumatta siitä olivatko puolueen jäseniä vai eivät. Säätiölle kertyi myös keräystuloja eri työmaiden työläisiltä ja kansandemokraattisilta järjestöiltä.

Jo heinäkuussa säätiö lahjoitti SKP:lle ja SKDL:lle 250 000 markkaa kummallekin piirijärjestöjen valistustyöhön. Pienempiä avustuksia saivat nuorisoliitto ja pioneerit ja Akateeminen sosialistiseura. Lainoja ja lainojen takuita myönnettiin mm kansantalojen rakentamiseen, sanomalehtien perustamiseen ja tukemiseen. Säätiö osti myös uusien yritysten osakkeita. Näin YSS auttoi jaloilleen mm Kansankulttuuri Oyn ja Kustannus Oy Yhteistyön. Pahojen päivien varalle säätiö osti asunto oy Hämeentie 67n kiinteistön.¹¹

Sisäoppilaitosta varten ostettiin 176 000 markalla Lauttasaaren Myllykalliolta muutamia parakkeja, jotka olivat olleet ilmatorjunnan käytössä. Kunnostamalla ne ja rakentamalla lisää saatiin puoluekoulua varten tyydyttävät puitteet. Sisäoppilaitos tuli maksamaan säätiölle yli kaksi miljoonaa markkaa. Korjaus ja rakennustyöt tehtiin suurin osa talkootyönä, tekijöinä helsinkiläinen järjestöväki. Maaseudulta lähetettiin ruokatarvikkeita koulua varten.

Ensimmäiselle kuuden kuukauden kurssille, joka jäi myös viimeiseksi, ilmoittautui 116 henkilöä. Oppilaat valitsi valistusjaoston alainen koulukomitea.

Puoluekoulun avajaiset pidettiin uudenvuoden päivänä 1946. Tilaisuudessa olivat läsnä ministeri Yrjö Murto, pääsihteeri Ville Pessi, työväenjärjestöjen edustajia ja rakentajia. Avauspuheen piti koulun johtaja Kauko Heikkilä, joka korosti marxilaisuuden opiskelun välttämättömyyttä, koska vain tuntemalla syvällisesti edistyksellisin yhteiskunnallinen tieto, voitiin osoittaa kansalle tie parempaan tulevaisuuteen.

kurssin aloitti kaikkiaan 63 oppilasta. Opettajina toimivat Kauko Heikkilä, Akseli Mod, Johan Dahl ja Mirjam Tiilikainen. Tiilikaisen siirryttyä muihin tehtäviin joukkoon liittyi Antti Hyvönen. Vierailevina alustajina mm Raoul Palmgren ja Aira Kolula.

Opetusohjelmassa eniten tunteja oli NKPN historia ja leninismi - aineella 150 tuntia, dialehtinen ja historiallinen materialismi 100 tuntia, taloustiede 90 tuntia, Suomen ja

¹¹ Oinonen, s.14-15

työväenliikkeen historia 80 ja kansainvälisen työväenliikkeen historia 80 tuntia. Muita aineita olivat mm poliittinen talousmaantiede, sanomalehtityö, kirjallisuuden historia, kunnallispolitiikka, eduskunta- ja hallituspolitiikka, ammatillinen liike, urheiluliike, nuoriso- ja varhaisnuorisotyö ja talonpoikaiskysymys.

Kuusikuukautisen kurssin suoritti 61 oppilasta, joista 10 naista. Oppilaiden keski-ikä oli 28 vuotta. Oppilaat liitettiin koulun ajaksi Lauttasaaren puoluosastoon. Tarkoitus oli kouluttaa hyviä puolueytöntekijöitä, eikä saavuttaa korkeita arvosanoja.¹²

Sirola-opiston perustaminen

Helmikuun 2. päivänä 1946 puoluetoimikunta hyväksyi Sirola-opiston nimen ja ohjesääntöluonnoksen. YSS kävi ohjesääntöluonnoksen läpi helmikuun 12 päivänä ja päätti perustaa Sirola-opisto- nimisen sisäoppilaitoksen. Säätiön nimeämään opiston johtokuntaan tulivat vakinaisiksi jäseniksi Kauko Heikkilä, Raoul Palmgren, Tyne Lassila ja Erkki Salomaa sekä varajäseniksi Aili Mäkinen, Kusti Kulo, Lauri Laine ja Kalle Puustinen. Ensimmäisessä kokouksessa opiston johtokunta valitsi puheenjohtajaksi Kauko Heikkilän. Opetusministeriö hyväksyi Sirola-opiston työohjelman 21.3.1946. Ohjesäännön hyväksyi kouluhallitus kesäkuun 19 päivänä.

SKPn puoluekurssin jälkeen Myllykalliolla järjestettiin SKDLn, SNSn, SDNLn ja SDNLn omat kaksiviikkoiset kurssit. Koska syksyllä Myllykalliolle piti sijoittaa Sirola-opisto, parakkeja korjattiin ja laajennettiin kesän aikana. Kouluhallitus hyväksyi rakennukset ja opetusministeriö myönsi Sirola-opistolle kansanopistolain mukaisen valtionavustuksen ja myöntämällä seuraavan vuoden rakennuskustannuksiin 500 000 markkaa.

Sirola-opiston johtajaksi valittiin filosofian maisteri Aira Kolula ja muun opettajakunnan muodostivat Antti Hyvönen, Akseli Mos, Erkki Gustafsson, Eino Nevalainen ja Leila Adler.

Oppilashakemuksia tuli kaikkiaan 194, joista hyväksyttiin 81. Yksi oppilas pystyi kustantamaan opiskelunsa itse. Muiden oppilaiden ruokamenot ja taskurahatkin kustansi säätiö.

Koska opisto oli kansankorkeakoulutasoinen, oppilaaksi hyväksyminen edellytti 1-vuotisen kansanopiston käymistä tai muulla tavalla hankittuja vastaavia tietoja. Oppilasvalinnassa pantiin painoa hakijan aikaisemmalle järjestötoiminnalle sekä järjestöjen taloudelliselle tuelle ja suositukselle. Katsottiin, että "toiminta aatteellisissa järjestöissä on eräs tärkeimpiä muotoja yksilöiden kehittämissä kypsiksi ja

¹² Oinonen s.17

kehittyneiksi persoonallisuuksiksi”. Samalla korostettiin, että tavoitteena ei ollut SKP:n toimitsijoiden kasvattaminen vaan kansanjoukkojen demokraattisen kasvatuksen edistäminen. Oppilaskunta koostui pääasiassa työtätekevistä väestöstä ja opetusohjelmassa olivat etusijalla yhteiskunnalliset aineet.

Sirola-opiston avajaisjuhlat pidettiin 15.9.1946. Vieraina mm opetusministeri Eino Kilpi, sosiaaliministeri Matti Janhunen, maaherra Väinö Meltti, kouluhallituksen pääjohtaja Yrjö Ruutu ja kansanedustajia. “Sosialististen periaatteiden mukainen sivistys ei ole vain välikappale, vaan se on päämäärä - todellista kansanvaltaa”, esitti opiston johtaja Aira Kolula juhlapuheessaan.¹³

Sirola-opisto oli perustettu yhteiskuntatieteelliseksi korkeakouluksi. Siten sen opetusohjelmassa olivat yhteiskunnalliset aineet etualalla. Opetuksen ytimenä oli historiallinen materialismi. Historia opetettiin yhteiskuntamuotojen historiana. Uusi aika käsiteltiin pääasiassa nousevan työväenliikkeen historiana. Historiaineisiin käytettiin ensimmäisenä lukuvuonna kaikkiaan 292 tuntia. Siitä oli sata tuntia Neuvostoliiton ja Venäjän työväenliikkeen historiaa sekä 70 tuntia Suomen työväenliikkeen historiaa. Kulttuurihistoriaa opetettiin kirjallisuuden yhteydessä. Muut laajahkot aineryhmät olivat kansantaloustiede ja marxilainen filosofia. Harjoitusaineista suurin paino pantiin äidinkielen opetukselle. Kirjoitus-, puhe- ja lausuntaharjoituksineen suomen kieltä sisältyi opetusohjelmaan yhteensä 155 tuntia. Luennot olivat kaikille yhteisiä, luokka- ja harjoitustunnit pidettiin kahdessa ryhmässä. Koska opisto oli sekä opetustavoiltaan että opetuksen sisällön puolesta uuden tyyppinen, sitä luonnehdittiin kokeiluopistoksi. Metodisesti opiskelu perustui suurelta osalta oppilaiden omatoimisuuteen. Runsaasti aikaa käytettiin keskusteluun, jonka avulla opettajat pyrkivät johtamaan oppilaansa asioiden ydinkysymysten selvittelyyn.

Ulkoiset puitteet eivät olleet yllelliset. Oppilaat asuivat 4-6 hengen kämpissä. Ahdasta oli sekä asunnoissa että ruokalassa. Koulun kirjastossa oli ainoastaan parituhatta teosta. Kirjojen puutetta helpotti hieman Helsingin kaupunginkirjaston läheisyys. Oppilaat osallistuivat taloustöihin pesemällä astiat ja kuorimalla perunat.

¹³ Oinonen s. 21-13

Järjestöväki tuki opiskelijoita lähettämällä rahaa ja ruokaa ja ruokakuponkeja ympäri maata jopa ulkomailtakin. Joulupaketteja tuli Clevelandista ja Los Angelesista saakka. Kanadan kommunistien Torontossa sijaitseva suomalainen klubi lähetti vuoden 1947 alussa viisi pientä pakettia, jotka sisälsivät kahvia ja tupakkaa, jotka olivat arvostettuja ylellisyystarvikkeita tuona kessun ja korvikkeen aikana.¹⁴

Kun lihasta oli jatkuva pula, opisto anoi ja sai terveydenhoitolautakunnalta luvan neljän porsaan kasvattamiseen koulun alueella.

Huhtikuussa 1947 säätiö vuokrasi Hämeenlinnan lähellä sijaitsevan Vanajanlinnan Neuvostoliiton Suomessa olevan omaisuuden hoitokunnalta viiden vuoden ajaksi. Vuokra oli koko tältä ajalta 2 240 000 mk, josta ensimmäisenä vuotena piti maksaa 1 040 000 markkaa ja seuraavina vuosina 300 000 markkaa vuosi. Vuokraan sisältyi päärakennuksen lisäksi yksi hehtaari viljelysmaata.

Vanajanlinna oli Äikääjän kartanon päärakennus. Historiallisissa kirjoissa se mainitaan ensimmäisen kerran vuonna 1329. Kartanon loistokausi alkoi vuonna 1919, kun tohtori Carl Wilhelm Rosenlew osti sen. Hän puratti vanhat rakennukset ja koko kartano suunniteltiin uudelleen.

Uudisrakennushankkeen hoiti käytännössä helsinkiläinen arkkitehtuuritoimisto Frosterus ja Gripenberg. Taiteellisena johtajana filosofian tohtori Sigurd Frosterus. Rakentaminen tapahtui vuosina 1919-1924. Tohtori Frosteruksella oli Suomen oloissa harvinainen tilaisuus yhtenäisesti muotoilla koko kartano ympäristöineen ja rakennuttajalla oli riittävästi rahaa kulttuurihistoriallisesti arvokkaaseen monumenttiin.¹⁵

Kun Rosenlew vuonna 1942 kuoli, perikunta möi kartanon saksalaiselle asekauppialle Willy Daugseille. Sodan jälkeen kaikki Suomessa oleva saksalainen omaisuus joutui sotasaaliina Neuvostoliiton valtiolle.

Opettajien vastustuksesta huolimatta säätiö päätti siirtää opiston Vanajanlinnaan. Kesällä se annettiin lepokodiksi vasta perustetulle Yrjö Sirolan säätiön kannatusyhdistykselle.¹⁶

Myllykalliolle perustettiin koulukoti, jossa valitut opiskelijat saivat vapaan majoituksen ja ruuan säätiön kustannuksella. Ohjesäännön mukaan Sirolan koulukodin tarkoituksena oli edistää kansanvaltaisen sivistyneistön muodostumista avustamalla vähävaraisia työläis- ja talonpoikaisnuoria, jotka opiskelivat korkeakouluissa tai valmistautivat siihen. Koulukotiin pyrkiviltä vaadittiin, että he olivat joko käyneet Sirola-opiston tai suorittaneet ylioppilastutkinnon.

¹⁴ Oinonen s.25-26

¹⁵ Oinonen s. 27-31

¹⁶ Oinonen s.31-32

Jo Sirolan ensimmäisen vuosikurssin jälkeen koulukotiin jäi kesän ajaksi 11 opiskelijaa lukemaan keskikoulukurssia. Varsinaisesti koulukodin toiminta käynnistyi syyskuun alussa. Silloin siihen oetettiin 20 opiskelijaa, joista kahdeksan opiskeli yliopistossa ja yksi teknillisessä kokreakoulussa. Loput lukivat keskikoulukurssia opettajanaan Eva Lietzen.

1948 perustettiin Sirolan kirjeopisto, joka myös sai tilat Myllykalliolta. Sirolan kirjeopiston valmistava kurssi oli kansakoulun lisäksi vähimmäisvaatimuksena opistoon ja kurssikeskukseen Myllykalliolla. Sirolan kurssikeskuksesta Myllykalliolla muodostui koko maata käsittävä keskuspuoluekoulu, jonka kurssit olivat enimmäkseen kuukauden mittaisia. Puoluekoulu työskenteli SKP:n valistusjaoston laatiman opintosuunnitelman mukaan. Tarkoituksena oli valmistaa järjestötyöntekijöitä.

Vuonna 1951 Myllykallion parakit purettiin. Kurssikeskus ja koulukoti lopetettiin. Sirolan kirjeopisto muutettiin muualle.

Vuonna 1954 Neuvostoliiton omaisuuden hallinto ilmoitti myyvänsä Vanajanlinnan. Säätiö osti linnaa ja siihen kuuluvan maatilaa. Vuoden 1960 lopulla säätiö luovutti sirola-opistolle Vanajanlinnan rakennukset, jotka olivat siihen saakka olleet vuokralla.¹⁷

Sirola-opiston kurssit

Sirola-opiston koulutustoiminnan runkona oli alusta lähtien yhdeksän kuukautta kestävä pääkurssi. Sen jatkeena ja lisäkkeenä oli lyhyempiä kursseja. Kesällä 1949 järjestettiin kokeiluluontoisena kuusiviikkoiset jatko- ja kertauskurssit opiston käyneille sekä kahdeksanviikkoiset yhteiskuntatiedon alkeiskurssit nuorille. Näille kursseille ei anottu valtionapua. Nuorisokurssilaiset maksoivat ylöspidon ja opetuksen tekemällä töitä säätiön vuokraamassa puutarhassa. Työpäivien ohjelmaan kuului puutarhatyötä neljä ja opiskelua kolme tuntia. Molemmilla kesäkurseille oli yli 30 osanottajaa.¹⁸

Vuonna 1950 uudistettiin vuodelta 1930 ollut laki kansanopistojen valtionavusta. Uusi laki merkitsi huomattavaa parannusta opistojen valtionapuihin. Liukuvasta avustuksesta siirryttiin kaikille yhdenmukaiseen 70% perusavustukseen (ennen 40-60%), minkä lisäksi rajaseudulla tai vähävaraille paikkakunnalla sijaitseva tahti muista samanluontoisista syistä taloudelliselta asemaltaan heikko kansanopisto saattoi saada 15% lisäavustusta. Vähävaraisille opiskelijoille saatettiin maksaa 20-70% opintomaksujen kokonaismäärästä. Laki sisälsi muitakin parannuksia. Valtionapuun oikeuttavia olivat edelleen kansanopistojen järjestämät kurssit, jos ne olivat vähintään neljän viikon mittaiset ja jos osanottajia oli vähintään 15.

Uusi laki antoi mahdollisuuksia myös Sirola-opiston toiminnan laajentamiseen. Kesinä

¹⁷ Oinonen s.40

¹⁸ Oinonen.44

1951 ja 1952 järjestettiin opistossa jälleen jatko- ja kertauskurssit, joita toisella kertaa nimitettiin kesäkursseiksi. Ohjelma oli laadittu lähinnä ammattiyhdistysliikkeen ja taloudellisten kysymysten harrastajia ajatellen.

Lukuvuonna 1951-52 opisto toimi ensimmäisen kerran laajennettuna siten, että pääkurssin rinnalla oli koko ajan toinen, ensin kuusikuukautinen katkokurssi ja sitten kolme kuukautta kestävä valmistava kurssi. Tämä nähtiin tarpeelliseksi, koska peruskurssin oppilaiden peruskoulutus oli puutteellista ja ainakin nuorimpien valmiudet suorittaa vaadittavia opintokokonaisuuksia olivat heikot. Opettajien määrää lisääntyi, mutta oppilaita ei tilanahtauden vuoksi voitu ottaa lisää.

Kurssien kolmijako; valmistava, pääkurssi, jatkokurssi, säilyi muuttumattomana neljä vuotta. Sitten luovuttiin kolmen kuukauden kurssista, kun kouluhallitus päätti, ettei kansankorkeakoulussa voinut olla kansankorkeakouluun valmistavaa kurssia. Sen tilalle tuli keväällä 1956, opiston kymmenentenä toimintavuonna, kahden kuukauden mittainen sosiaalipolitiikan kurssi.¹⁹

Keväästä 1957 lähtien tuli valmistavaa kurssia korvaamaan nurisotyökurssi. Vuodesta 1963 tulivat käyttöön muutamat neljän viikon kurssit sekä kesällä että talvella. Lukuvuonna 1966 - 67 jatkokurssi pidennettiin seitsemään kuukauteen.

Jälleen uusi laki kansanopistojen valtionavusta annettiin 29.8.69. Valtionapu nousi opettajien palkkojen osalta 90%iin. Huomattavin parannus entiseen oli se, että valtionapuun oikeuttaviksi tulivat lyhyet, vähintään viisi päivää kestävät kurssit, joilla oli vähintään 15 osanottajaa.

Tämänkin lain voimaantulo vaikutti kerkittävästi Sirola-opiston toimintaan. Lyhytkurssitoiminta laajeni niin, että lukuvuonna 1973-74 oli jo 21 viiden päivän ja kolme kahden viikon kurssia. Lukuvuodesta 1973-74 lähtien pitkiä kursseja uudistettiin niin, että pää- ja jatkokurssi korvattiin ensimmäisellä ja toisella vuosikurssilla, joiden molempien pituus oli 35 työviikkoa.

¹⁹ Oinonen s. 45-47

Opistoa perustettaessa oli pätevistä, työväenluokan maailmankatsomuksen omaksuneista opettajista puutetta. Opiston johtajaksi saatiin muodollisen pätevyydenkin omaava henkilö filosofian kandidaatti Aira Kolula. Helsingin yliopistossa opiskellut oli myös filosofian maisteri Leila Adler. Muilla neljällä opettajalla ei ollut lainkaan Suomessa hankittua, opettajantoimeen valmentavaa opetusta. Sen sijaa heillä oli kokemusta opetus- ja tutkimustehtävistä mm Neuvostoliitosta. Muodollisen pätevyyden puuttuessa heidät voitiin ottaa vain väliaikaisiksi opettajiksi. Kesällä 1947 Antti Hyvönen, Eino Nevalainen ja Erkki Gustafsson suorittivat opetusministeriön myöntämällä eritvapaudella kasvatustieteen ja yhden vieraan kielen arvosanan Helsingin yliopistossa, minkä jälkeen heidät katsottiin päteviksi hakemaan vakinaista opettajan paikkaa. Koevuosien jälkeen he saivat toimeenvahvistuskirjan. Pätevien opettajien saanti helpottui vuosien kuluessa.²⁰

Varsinaisten opettajien lisäksi on eräiden harjoitus- ja harrastusaineiden ohjaamiseen käytetty tuntiopettajia. Luennoitsijoina on koko opiston olemassaolon ajan käytetty eri alojen asiantuntijoita. Varsinkin lyhytkurssitoiminnan alettua on heidän osuutensa kasvanut. Vuoisna 1973-74 opistolla kävi kaikkiaan 133 vierasta luennoitsijaa.²¹

Sirola-opiston pääkurssin oppilasmäärä on vuosien mittaan suuresti vaihdellut. Ensimmäistä vuotta innostuksen vuotta seurasi 50-luvun alussa taantuma. Pitkän kurssin alkaminen paransi tilannetta alku vuosien tasolle. 1960-luvun puolivälissä tapahtui jopa aikamoinen nousu, joka kääntyi kuitenkin pian jyrkkään laskuun. Oppilasmäärän pieneneminen aiheutti opiston taloudellekin ongelmia, varsinkin kun saman aikaisesti jouduttiin tekemään huomattavia investointeja koulurakennukseen. 1970-luvulla opiston kapasiteetti saatiin jälleen täyteen käyttöön.

Pääkurssin oppilaiden keskuudessa toimeenpantiin kyselytutkimus 1968. Se osoitti, että järjestöjen merkitys opistoon hakeutumisessa oli erittäin suuri. Vastaajista 495 ilmoitti järjestön kehoituksella olleen merkitystä hakeutumiseen, 30% ilmoitti järjestön kehoituksen yksinomaiseksi syyksi. Seuraavan syksynä tehtiin uusi tutkimus, joka osoitti, että järjestöjen osuus oppilaaksi hakeutumiseen oli pienentynyt ja tovereiden osuus kasvanut.

Naisopiskelijoiden osuus ensimmäisellä kymmenvuotiskaudella oli noin neljännes ja se kasvoi toisella vuosikymmenellä kolmanteen osaan. Kolmannella kymmenvuotisjaksolla naisten osuus nousi yli 40%iin. Oppilaiden koulupohjana oli 1940- ja 50-luvuilla pääasiassa kansakoulu sekä sen lisäksi suoritettu valmistava kirjekurssi. Monet olivat olleet mukana myös työväenopistojen ja -järjestöjen kursseilla.

²⁰ Oinonen s. 48-49

²¹ Oinonen s. 53-54

Keski- ja ammattikoulun käyneiden määrä kasvoi ja ylioppilaitakin alkoi hakeutua opistoon 1970-luvulla.

Pääkurssilaisten keski-ikä oli aluksi suhteellisen korkea. Yhdeksäntoista vuoden ajan se vaihteli 25 ja 30 vuoden välillä. Lukuvuonna 1965-66 tapahtui ikärakenteessa nuorentuminen ja siitä lähtien keski-ikä pysytteli 22 ja 23 vuoden välillä.²²

Talvella 1955-56 lähetettiin kaikille opiston käyneille kyselykaavake siitä, kuinka he olivat sijoittuneet yhteiskuntaelämän eri tehtäviin. Noin puolet palautettiin. Näistä 427stä kaavakkeen palauttaneesta oli sillä hetkellä erilaisissa järjestöjen luottamustehtävissä 268, kunnanvaltuustoissa 88, kunnallisissa lautakunnissa 136 ja valtiollisissa luottamustehtävissä kuusi henkilöä. Opiskelua ilmoitti jatkaneensa kerhoissa ja kursseilla 182, itseopiskelulla 19 ja korkeakouluissa yhdeksän henkilöä. Opetustehtävissä kerhoissa, kursseilla tai työväenopistoissa oli ollut 217 vastaajaa.

Lukuvuonna 1972-73 teki pääkurssin oppilas Ada Juvonen otantatukimuksen, selvittääkseen millä tavalla opiston käyminen oli vaikuttanut oppilaiden myöhempään elämään. otanta oli 15% ja puolet palautettiin, eikä kaikkia voitu käyttää..

Johtopäätöksinä oli: ennen kurssia useimmat olivat olleet ruumiillisen työn tekijöitä, kurssin jälkeen suurin osa siityi henkisen työn tekijöiksi, toimitsijoiksi, toimittajiksi tms. Opiston käymisellä oli ollut opiskelun jatkamista aktivoiva merkitys; jatkokurssille 32,1% ja yliopistoon 13,7%. Suuri osa pääkurssin jälkeen jatkoi ulkomailla esim Neuvostoliitossa.²³

Valtaosa kansandemokraattisen liikkeen 1970-luvulla johtavista henkilöistä oli käynyt Sirola-opiston pää- tai jatkokurssin esim Arne Saarinen, Taisto Sinisalo, Olavi Hänninen, Arvo hautala ja Simo Elomaa. Sirola-opiston merkitys kansandemokraattisen liikkeen kasvattajana oli suuri.

1.3. Folkets Bildningsförbund FBF

2. KSLn TOIMINNAN JÄRJESTÄMINEN 1960-LUVULLA

2.1. KSL saa opintokeskusoikeudet

²² Oinonen s.89-91

²³ Oinonen s. 99-192

Ensimmäisen toimintavuoden tärkeimmät tehtävät olivat, kuten puheenjohtaja Tiekso totesi, oma järjestäytyminen ja suhteiden luominen valtiovaltaan. Heti perustamisen jälkeen ryhdyttiinkin KSLn toimikunnassa ja opintojohtokunnassa toimiin, jotta KSL saisi ministeriön vahvistuksen asemalleen opintokeskuksena. Vuoden 1965 tammikuun 1. päivänä oli astunut voimaan laki opintokerhojen valtionavusta. KSL aikoi anoa valtionapua opintokeskuksen ylläpitämiseen ja erikseen opintokerhoja varten, joita lain mukaan oli oltava vähintään 600. Lisäksi liitolla oli mahdollisuus anoa erikseen mm luentomäärärahoja, avustuksia taidekasvatustyöhön jne. Tämä kaikki edellytti kuitenkin sitä, että ministeriö tunnustaisi KSLn aseman. Liitto päätti 16.3.1965 jättää opetusministeriölle anomuksen. Kerhoja oli ilmoittautunut jo 800, joten muodollisesti KSL täytti vaatimukset.¹

Kesäkuussa tiedettiin jo, että kouluhallitus oli antanut puoltavan lausunnon opetusministeriölle ja ministeriön esittelijä puoltanut toimintaoikeuksia 1.1.66 alkaen. Esittelijän mukaan oikeuksia ei voitu myöntää vielä kuluvana vuonna, koska valtion talousarviossa ei ollut sitä varten määrärahoja.

Lokakuussa toimikunta päätti lähettää opetusministeri Saukkosen puheille lähetystön. Siihen valittiin varsin arvovaltainen kokoonpano: Anna-Liisa Tiekso, Aarne Saarinen, Lauri Kantola, Gunnar Asplund, Kalle Kuittinen ja ”pikimmiten” Hertta Kuusinen. Anna-Liisa Tiekson toimikunnalle antaman selvityksen mukaan opetusministeri oli suhtautunut myönteisesti asiaan ja sanonut, että liiton toimintaoikeudet tullaan hyväksymään sen jälkeen, kun talousarvioesityksessä olevat korotukset kansansivistysmäärärahoihin ovat tulleet eduskunnassa hyväksytyiksi.

Tammikuussa tiedettiin toimikunnassa, että kun budjettimäärärahat olivat tulleet hyväksytyiksi, ministeriö oli luvannut ottaa liiton tunnustamisasian käsittelyyn. Helmikuun kokouksessa voitiinkin todeta, että 14.1.1966 päivätyllä kirjeellä opetusministeriö ilmoitti hyväksyneensä KSLn opintokerholain mukaiseksi valtionapua nauttivaksi opintokeskukseksi.

KSL anoi myös kansansivistysjärjestöjen yhteistoimikunnan jäsenyyttä, joka hyväksyttiin 16.12.1965. Edustajaksi yhteistoimikuntaan valittiin Gunnar Asplund.²

¹ toimikunta 13.12.65 ja 16.3.65

² toimikunta 2.6.65, 20.10.65, 7.1.66, 8.2.66, opintojohtokunta 3.11.65

2.2.Kysymys paikallisista sivistysjärjestöistä

TSLssa toteutetun sääntöuudistuksen jälkeen monenlaisia paikallisjärjestöjä: uusilla säännöillä toimivia, erotettuja ja “nukahtaneita”. KSLn perustamisen jälkeen alkoi myös pohdinta ja neuvottelut TSLn kanssa suhteista näihin ja mahdollisesti uusiin perustettaviin paikallisjärjestöihin.

TSLn pääsihteeri Olavi Hurrilla oli suunnitelma siitä, että jokaiseen kuntaan tulisi perustaa oma paikallisjärjestö ja hakea sille kunnanavustusta.

Toimikunnassa 2.6.65 Kalle Kuittinen selosti tarvetta paikallisten sivistysjärjestöjen perustamiseen. Tehokas opinto- ja sivistystyö edellyttivät hänen mukaansa paikallisten järjestöjen perustamista. Hämeenlinnasta oli tehty tätä koskeva esitys ja Lahdesta oli lähetetty mallisääntöluonnos. Helsingin ja Turun sivistysjärjestöt tarvitsivat suuntaviivoja toiminnalleen. Kuittinen ehdotti, että perustetaan toimikunta selvittelemään tilannetta.

KSLn toimikunnan jäsenten suhtautuminen oli hyvin varuksellista jopa vastustavaa. Asplund selvitti, että TSLn pääsihteeri Hurri pyrkii jakamaan järjestöt myös paikallisesti. TSL pyrkii perustamaan mahdollisimman paljon paikallisia järjestöjä ja anomaan niille kunnilta varoja. Keskustelun jälkeen päätettiin perustaa Kuittisen ehdottama toimikunta, joka syyskauden aikana selvittää paikallisjärjestöjen tarpeellisuuden ja laati ehdotuksen liiton toimikunnalle. Toimikuntaa valittiin Kuittinen, Aura, Reutsalo ja SKDLn nimeämä edustaja.

Paikallisjärjestötoiminnasta keskusteltiin jälleen lokakuussa -65, jolloin Kuittinen kertoi ko jaoston kokoontuneen kerran ja että suunnitelmat olivat luonnosasteella. Hän kertoi myös TSLn kamppailusta opintojärjestöjen perustamiseksi. Asplund totesi, että luultavasti paikallisjärjestöjen perustaminen on välttämätöntä. Neuvottelut TSLn kanssa viittasivat tähän suuntaan. Hurrin mielestä paikalliset järjestöt on voimasuhteiden mukaan liitettävä joko toiseen tai toiseen sivistysliittoon. Tässä vaiheessa päätettiin odottaa jaoston esitystä.¹

¹ toimikunta 26.1.65, 20.10.65

Johtajaosto valitsi 2.12.65 Anna-Liisa Tiekson ja Gunnar Asplundin neuvotteleman TSLn kanssa alustavasti myös muista yhteisistä asioista kuten KSLn pääsy työvään sivistysjärjestöjen yhteistoimikunnan jäseneksi ja maatyöläisten siirtokirjaston kehittäminen. Neuvotteluihin TSLn puolelta osallistuivat Olavi Hurri ja Sakari Kiuru. TSLlta tuli 22.12.65 kirje, jossa todettiin, että “neuvotteluissa taholtanne esitettyjä organisatorisia ratkaisuja ei pidetty mahdollisina”, mutta ollaan valmiita yhteistoimintaan aikuiskasvatusta ja kulttuuripolitiikkaa koskevissa kysymyksissä. Samaan ajankohtaan pantiin merkille, että mm Turun Päivälehdessä 30.12.65 oli ollut KSL halventava kirjoitus. Tilanteesta huolimatta Olavi Pohjola katsoi, että yhteistyötä TSLn kanssa oli kehitettävä niissä muodoissa kuin se olisi mahdollista. Nestori Parkkarin mielestä kysymys siirtokirjaston kehittämisestä tuli uudelleen esittää TSLlle. Keskustelun jälkeen päätettiin jatkaa yhteistoimintaneuvotteluja TSLn kanssa.²

KSL järjesti omat paikallisjärjestöjä koskevan neuvottelun 12.12.65 kiiton toimistossa. Neuvotteluihin kutsuttiin Helsingin, Turun ja Lahden sivistysjärjestöt ja Savonlinnan opintojärjestön puheenjohtaja. Neuvotteluissa keskusteltiin järjestöjen toiminnallisesta tilasta, toiminnan kehittämisestä ja yhteyksien luomisesta liittoon. Neuvottelu todettiin hyödylliseksi ja yhteydenpitoa päätettiin jatkaa.³

Paikallisjärjestöjen perustamissuunnitelma ja mallisäännöt käsiteltiin opintojohtokunnan ja johtajaoston kokouksessa 3.5.66. Kalle Kuittinen selosti, että useilla paikkakunnilla ollaan valmiita perustamaan paikallisjärjestöjä, kunhan vain mallisäännöt saadaan liitossa valmiiksi. Paikallisjärjestöissä olisi mahdollista yhdistää mm yhteiskunnallisten opintojen ja kansantalojen toiminta.

Anna-Liisa Tiekso ei innostunut järjestöjen perustamisesta. Hänen mielestään useimmista tulisi kuitenkin muodollisia järjestöjä ja syntyisi päällekkäistä toimintaa. Aarne Vuori piti perustamista tärkeänä, työrajat oli tietenkin selvitettävä. Gunnar Asplund esitti, että perustettaisiin sivistysjärjestöjä ensin muutamalle paikkakunnalle ja kerättäisiin niistä kokemuksia. Sulo Suvanto näki uusilla sivistysjärjestöillä olevan myönteistä merkitystä. Säännöissä tulisi selvittää erityisesti liitton ja paikallisjärjestöjen suhteet. _ke Ahremaa kertoi kokemuksia Lapin ja Kotkan opintotoiminnasta ja Anja Jämse´n esitti, että perustettaisiin paikallisjärjestöjä niille paikkakunnille, joilla siihen luontaiset edellytykset. Matti Pyhälä korosti, että päällekkäisyyttä on pyrittävä poistamaan kaikilla tasoilla. Elli Parkkari selvitti Helsingin Työvään Sivistystyöjärjestön toimintaa. Aino Kuosmanen selosti myös Helsingin ja Savonlinnan toimintaa.

Keskustelu oli hyvin vilkasta, varsinaisesti ainoan vastustavan kannan esitti Anna-Liisa Tiekso, jonka mielestä päällekkäisyyskysymys olisi ensin tutkittava. Keskustelun päätteeksi päätettiin esittää paikallisjärjestöjen perustamissuunnitelma toimikunnalle

Toimikunta käsitteli asian 15.9.66 pidetyssä kokouksessa. Esitys hyväksyttiin

² toimikunta 7.1.66

³ toimikunta 7.1.66

yksimielisesti, yhtään kriittistä puheenvuoroa ei käytetty.

Liite: Ohje KSLn alaisten paikallisten sivistysjärjestöjen perustamiseksi perustamisen tarve:

lähtökohdaksi otettu SKDLn kulttuuriohjelman s. 46-47: "opintotoiminnan eri muodot ja radat SKDL:ssä ja koko kansanvaltaiseen liikkeeseen kuuluvissa järjestöissä on koottava yhtenäiseksi järjestelmäksi, joka koko maan käsittävänä keskuksena auttaa ja koordinoi eri järjestöjen toimintaa pitäen ensiarvoisen tärkeänä järjestöjen itsenäisyyttä ja eri järjestöille luonteenomaisten muotojen ja opinto-ohjelmien kehittämistä."

Määrätyin kohdin yhdistämisen tarve koskee myös paikallista kulttuuri- ja opintotoimintaa.

Paikallisten järjestöjen perustamisella saavutetaan mm seuraavat tavoitteet:

- 1) paikallista opintotoimintaa voidaan harjoittaa keskitetysti erityisjärjestöjen toimesta
- 2) kunnat ja muut yhteisöt tukevat taloudellisesti paikallisia sivistysjärjestöjä
- 3) liitto saa arvontoa, kun sillä on laaja paikallisjärjestöjen verkosto
- 4) paikallisjärjestöt avaavat uusia toiminnallisia näköaloja kansanvaltaisen liikkeen vaikutuksen voimistamiseksi kulttuuripiireissä
- 5) mahdollisesti näihin järjestöihin saadaan mukaan uutta aktiivista, joka on kiinnostunut sivistys- ja opintotoiminnasta

paikallisjärjestöjen toiminta:

paikallinen sivistysjärjestö suuntautuu toimintaan, jota on jo suoritettu monien järjestöjen toimesta (perusjärjestöt, yhteiskunnalliset opistot, kansantalot, esiintymisryhmät, taideharrastekerhot, kulttuuritoimikunnat yms). Kysymys on siis pääosaltaan olemassaolevan toiminnan keskittämisestä ja yhdistämisestä eikä kokonaan uuden toiminnan luomisesta.

- paikallisten toimijoiden mm opintokerhojen ja opinto-ohjaajien yhdysside, mm kansantalojen kulttuuritoiminta ja yhteiskunnallisten opistojen luento- ja opintotoiminta mukaan sivistysjärjestöön jne.

- paikallisia kulttuuritapahtumia

perustaminen:

alkuvaiheessa perustetaan sellaisiin suurempiin kaupunkeihin, kauppaloihin ja kuntiin, joissa ne saadaan heti toimimaan. Se edellyttää, että paikkakunnalla on opinto- ja kulttuuritoimintaa, joka voidaan keskittää sivistysjärjestön alaisuuteen.

Paras yhden kunnan alueella, muutkin mahdollisia.

jäseninä voivat olla

- 1) rekisteröidyt yhdistykset ja oikeuskelpoiset yhteisöt
- 2) 15 vuotta täyttäneet Suomen kansalaiset

jäsenmaksu:

liitto suosittelee: rekisteröidyt yhdistykset 10 penniä/henkilöjäsen/vuosi, oikeuskelpoiset yhdistykset 10 mk/vuosi, henkilöjäsenet 3 markkaa/vuosi - henkilöjäseniä varten liitto painattaa jäsenkirjan. Liitolle paikallisjärjestöt eivät suorita jäsenveroa.

päättävä elin:

edustajisto - 1 varsinainen ja 1 vara alkavaa 50 jäsentä kohden kuitenkin enintään viisi varsinaista ja viisi varajäsentä samaa yhteisöä kohden - kullakin henkilöjäsenellä on edustajiston kokouksessa 1/50 ääntä, valtakirjan käyttö on tällöin sallittu

1960-luvulla perustettiin paikallisjärjestöjä ainakin Kuopioon, Varkauteen ja Vaasaan.

2.3. Jäsenjärjestöjen opintotoiminnan järjestäminen

KSL perusteelta ajatus oli, että uuden järjestön toiminta keskittyy ainakin aluksi jäsenjärjestöjen opintotoiminnan tukemiseen ja omaa toimintaa järjestetään vähemmän. Syksyn 1965 kuluessa KSL kutsui kunkin jäsenjärjestön vuorotellen toimistolle neuvottelemaan yhteistyön järjestämisestä.¹

Näyttää siltä, että kukin jäsenjärjestö valmisteli joko yksin tai yhteistyössä KSL:n opintosihteerien kanssa kurssit erityisesti kirjukurssit, jotka sitten otettiin KSL:n ohjelmaan mukaan. Näin opintokerhoille ja kursseille saatiin ohjattua valtionapua. KSL järjesti itse lähinnä opinto-ohjaajille tarkoitettuja kursseja ja valmisti kirjekursseja, joilla oli mielenkiintoa laajemmin kuin yhden järjestön tarpeisiin.²

Opintojohtokunnassa 25.8.65 keskusteltiin KSL:n itse laadittamista kirjekursseista, kun Pentti Saarikoski oli laatinut kirjallisuuskurssin, josta oli valmistunut tähän mennessä kaksi opintokirjettä. Kurssin eräisiin kohtiin oli KSL:ssä kiinnitetty huomiota. Näitä olivat mm heijastusteorian hylkääminen, sosialistisen realismin tulkitseminen "stalinismiksi", väittämä, ettei marxilaisuus ole mennyt eteenpäin jne. Kirjeopiston vastaava opintosihteeri Aino Kuosmanen piti Saarikosken kurssia kuitenkin hyvin kirjoitettuna.

Käydyssä keskustelussa kiinitettiin huomiota "Saarikosken näkökantojen ristiriitaisuuksiin ja heikkoihin kohtiin". Päätettiin, että näistä kohdista keskustellaan hänen kanssaan avomielisesti ja esitetään eräitä muutoksia. Kurssi tullaan kuitenkin julkaisemaan sellaisena kuin Saarikoski on sen lopullisesti muokannut valmiiksi. Keskustelun yhteydessä päätettiin myös, että laaditaan kurssi eduskunnan toiminnasta ja sen laativat Kalle Kuittinen ja Aino Kuosmanen. Todettiin, että sosialismin kurssista oli ollut jatkuvaa tarvetta. Opintosihteeri Sulo Suvannon tehtäväksi annettiin valmistella kurssia APN:n aineiston pohjalta, siten että siihen lisätään muidenkin kansandemokraattisten maiden kuin NL:n kokemuksia. Kurssissa tuli käsitellä sosialismia käytännön kriteeriöiden perustalta: kukan on tehtaan isäntä, palkkajärjestelmä sosialismissa jne.

Jäsenjärjestöjen ja KSL:n opintotoiminnan suhteisiin palattiin vuoden 1966 alussa, jolloin Kalle Kuittinen laati tilanteesta erillisen muistion johtajaostolle. Kuittisen

¹ opintojohtokunta 25.8.65

² opintojohtokunta 21.12.65

muistio lähti siitä, että KSLn toimintaa pitäisi kehittää jotta valtionavun määrää voitaisiin suurentaa lähivuosina. Ainoa keino muistion mukaan oli laajentaa toimintaa niin, että sitä ei voida enää pitää ns pienenä sivistysjärjestönä.

Tämä voisi Kuittisen muistion mukaan toteuttaa siten, että osa keskusjärjestöjen valistus- ja opintotoiminnasta siirrettäisiin KSLssä tapahtuvaksi. Järjestöissä tapahtuvat kurssit, opintopäivät jne pitäisi mahdollisimman suuressa määrin saada kirjatuksi KSLn toiminnaksi.

Kuittisen muistion mukaan varsin huomattava opintokerhomäärä jo edellyttäisi ohjaavaa voimaa kenttätöyöhön. Tämän johdosta liittoon pitäisi pystyä palkkaamaan matkustavia opintoneuvoja mm seuraaville järjestölinjoille: SKPn kerhoja ohjaava opintoneuvoja, SKDLn linjalla toimiva opintoneuvoja ja demokraattisten naisten opintotoimintaa ohjaava opintoneuvoja. Tähän työntekijämäärän lisäykseen päästäisiin aluksi ehkä siten, että kukin kyseessä olevista järjestölinjoista siirtäisi jonkin opintotoiminnan alalla toimivan henkilönsä KSLn palvelukseen ja suorittaisi ko työntekijän palkan, matkakustannukset jne KSLlle. Ko opintoneuvojain avulla huomattava osa järjestöjen opintotoiminnasta saataisiin suoraan liitettyä KSLn toiminnaksi ja se parantaisi mahdollisuuksia saada valtiolta liitolle enemmän toimintavaroja, painotetaan Kuittisen laatimassa muistiossa.

Samassa kokouksessa keskusteltiin myös alueellisten opintoneuvojien tarpeesta. Valtiolta oli mahdollista saada varoja myös ns. syrjäseutujen sivistystöyöhön sekä metsä- ja uittotyöläisten opintotoiminnan ohjaukseen. Todettiin, että koska KSLn opintokerhoista huomattava osa oli Pohjois- ja Itä-Suomessa, joiden ohjaustyö Helsingistä oli vaikeaa, tutkitaan mahdollisuudet paikallisten opintoneuvojien palkkaukseen. Osa palkkauksesta voitaisiin saada paikallisilta kunnilta, osuusliikkeiltä jne

SKDL vastasi KSLlle kirjeellä 10.6.66 opintotoiminnan järjestämisestä. Se käsiteltiin johtajaoston kokouksessa 16.6.66. Asian käsittelyssä kokoukseen osallistuivat myös Pentti Kujanmäki ja Jorma Hentilä SKDLstä. Hentilä esitti, että KSLstä olisi rakennettava kd-liikkeen opinto- ja kulttuuritoiminnan keskus. Liiton palveluksessa olisi oltava henkilöitä, jotka palvelisivat eri järjestösuuntia. Hän esitti, että KSLn kehittämistä olisi tehtävä pitempiaikainen ehkä 5 vuoden suunnitelma, jonka aikana luotaisiin asteittain edellytykset liiton toiminnan laajentamiselle. Mikäli SKDLn opintotoimintaa palveleva sihteeri palkattaisiin KSLn palvelukseen, olisi hänen osallistuttava SKDLn opintotoimikunnan ja sihteeristön sekä liittotoimikunnan ja liittoneuvoston työskentelyyn. Kysymys ei kuitenkaan ollut yksinkertaisesti ratkaistavissa.

Keskustelun aikana Kalle Kuittinen esitti, että KSLn opintojenjohtaja Matti Pyhälä erikoistuisi SKDLn opintotoiminnan ohjaukseen. AarreVuori puhui tarpeesta hahmottaa järjestöjen kehitysnäkymiä. Pyhälä ilmoitti olevansa valmis hoitamaan SKDLn opintotoimintaan liittyviä kysymyksiä. Kujanmäki esitti, että järjestettäisiin laajempi eri järjestöjen välinen neuvottelu. Hentilä esitti toimikunnan nimeämistä ja jäseniksi Kuittinen, Pyhälä, Hentilä. Lisättiin vielä taloudenhoitaja Malo. Toimikunnan

tehtävänä oli elokuun alkuun mennessä tehdä tarkempi esitys.

Toimikunnan esitys käsiteltiin ja hyväksyttiin johtajaoston ja opintojohtokunnan kokouksessa 31.8.66.

KSLn ehdotus SKDLn opintotyön ohjauksesta 1.10.-66 - 31.5.1967 välisenä aikana

- 1) Yhteyttä SKDLn valistusjaostoon hoitavat Matti Pyhälä ja Kalle Kuittinen. SKDLn valistusjaoston kokoonkutsujana toimii joku SKDLn sihteeristön jäsenistä. KSLstä valistusjaostoon osallistuvat Matti Pyhälä ja Kalle Kuittinen. Tarpeen mukaan KSLn edustaja osallistuu liittotoimikunnan kokouksiin. Sihteeristön kokouksiin KSLn edustaja osallistuu vain silloin, kun vahvistettavana on opintotoiminnan työsuunnitelmät.
- 2) SKDLn sihteeristössä nimetään yksi henkilö osallistumaan opintotoiminnan ohjaukseen siinä määrin kuin SKDLn sihteeristön apu työssä on tarpeen.
- 3) Toimintakauden 1966-67 aikana KSL vastaa seuraavista opintotyön tehtävistä:
 - marraskuussa liitto järjestää 4 - 5 päivän kestävä kurssin aiheesta "Teollistuva Suomi". Kurssille kutsutaan osanottajia SKDLn järjestöistä
 - liiton työntekijöiden käydessä eri piirijärjestöissä pidetään yhteyttä myös SKDLn piirijärjestöihin ja niiden valistusjaostoihin
 - paikallisia viikonloppu- ja iltakursseja sekä opintopäiviä järjestetään SKDLn piirien esitysten ja KSLn vahvistaman suunnitelman mukaan
 - KSL alkaa luetteloita työväenopiston johtokuntien jäseniä ja opintopiirien ohjaajia. Neuvotteluita järjestetään mahdollisuuksien mukaan
 - KSLn kirjeopiston ohjelmistoon valmistetaan kirjekurssi "Yhdistys toimii" syyskaudeksi 1967 mennessä. Tämä kurssi täydentää "Puheenjohtajien ja sihteerien" kurssia.
- 4) SKDL suorittaa KSLlle tämän vuoden jäsenmaksun (65 000 jäsentä 6 penniä jäsentä kohti 3 900 mk)
 - SKDL kustantaa "Teollistuva Suomi" kurssille 10 osanottajaa
 - SKDL vastaa piirijärjestöjen viikonloppu- yms kurssien rahoituksesta
 - v. 1967 alkupuoliskolle SKDL varaa määrärahan kurssikuluja varten. Osa siitä käytetään KSLn kurssien rahoitukseen. kevään kurssisuunnitelma vahvistetaan joulutammikuussa
 - KSL vastaa työntekijöidensä palkka- ja matkakuluista kursseille ja opintopäiville
- 5) Toukokuussa 1967 suoritetaan sopimuksen tarkistus seuraavaa opintokautta varten.

Siitä, miten sopimus toimi, ei ole tietoa. Ainakaan KSLn hallinnossa ei asiaan enää 1960-luvun aikana palattu.

2.4. Kulttuuritoiminnan järjestäminen

Taide- ja ohjelmatoimintaan liittyvän opintotoiminnan järjestämistä käsiteltiin johtajaostossa jo syksyllä -65. Johtajaosto teki toimikunnalle esityksen, jonka mukaan perustettaisiin taide- ja ohjelmajaosto, joka keskittyisi lähinnä esitystaidon kerhojen ohjaukseen sekä erilaisten kulttuuri-, taide-, kirjallisuus yms tilaisuuksien järjestämiseen. Tältä osin KtKn hoitamat tämän tapaiset toiminnot siirtyisivät KSLlle. Toimikunnassa asiasta käytiin vilkas keskustelu, jossa Nestori Parkkari epäili kuuluiko tämänlaatuinen toiminta sivistysliiton piiriin. Olavi Pohjola puolestaan totesi, että

juhla- ja muu esitystaidollinen harrastustoiminta on osa sivistystoimintaa. Gunnar Asplund selvitti, että valtion opintokerhokomitean mietinnössä esitystaidon kerhot laskettiin opintokerhotyöksi. KSL voisi valmistaa esitystaidon kerhoille opintosuunnitelmia ja niiden tarvitsemää kulttuuriaiheista ohjelmistoa. Nevalainen yhtyi Parkkarin ajatuksiin ja sanoi, että ohjelmissa tulee muistaa opinnollisuus. Parkkari esitti, että jaostolle laaditaan ohjesääntö, jossa todetaan jaoston suorittavan opinnollista esitystaidon ohjausta ja kesittyvän taide- ja kulttuuritoiminnan ohjaukseen. Kuittinen totesi, että juuri näin oli aikomus toimia ja jaoston yhteyteen voidaan perustaa myös kirjallisuus-, kuvamataiteen ja esitystaidon jaostoja.¹

Johtojaostossa taide- ja ohjelmajaoston käsittely keskittyi aluksi ohjelmatoiminnan tarpeiden turvaamiseen. Tämä oli erityisesti nuorisoliitolle tärkeä kysymys. _ke Ahremaa selosti valmisteluja johtojaoston ja opintojohtokunnan yhteisessä kokouksessa tammikuussa -66 seuraavasti. Jaosto perustettaisiin siten, että SKDL, SKP, SNDL, SDPL, SRL ja Pienviljelijäin liittoa pyydetään nimeämään jaostoon edustajansa. SDNL:stä pyydetään kaksi edustajaa. Jaoston työntekijöiksi nimetettäisiin _ke Ahremaa ja Anja Jämse'n. KSL:n opintojohtokunnan edustajaksi Elli Parkkari ja varalle Kalle Kuittinen.

Jaoston tehtävänä olisi valmistaa ja välittää esitystaitoa harrastaville perusjärjestöille aineistoa, esityksiä ja selostuksia esitystaidollisten kerhojen perustamiseksi. Pääasiassa ohjaus suunnataan nuorisojärjestöihin. Ilmoittautumisensa suorittaneille kerhoille anotaan valtionapua. Esitystaidon kerhojen toimintaa ohjattaisiin seuraavin muodoin:

1. opintokirjeet. Helmikuun loppuun mennessä valmistettaisiin neljä opintokirjesarjaa seuraavista aiheista: äänenkäyttö laatijana Pirkko Poukka, musiikkiopin alkeet laatii Kosti Kivilahti, näyttämötaito laatii Seppo Luhtala sekä kansantanssin teoria laatijana Voitto Hakola. Syksyä varten tarkoitetut opintokirjeet suunniteltaisiin kesän aikana. Opintokirjeiden valmistamisesta vastaisi opintoneuvoja Anja Jämse'n.
2. harjoitusaineisto. Vuoden aikana valmistettaisiin neljä sarjaa varsinaisia harjoitusaineistoja.
3. kurssitoiminta. Vuoden aikana järjestettäisiin kahdet koko maata käsittävät keskuskurssit. Kesällä yhteistyössä SDNL:n kanssa. Syksyllä loka-marraskuussa kurssi esitystaidon kerhojen ohjaajille.
4. muu ohjaustyö: hankitaan ohjaajia kerhoille, kursseille ja neuvontapäiville, neuvontamatkoja tarvittaessa, kerhoille kirjallista ohjausta, Kulttuurityö ry:n kanssa tilaisuuksia Kulttuuritalolla, KtKn kanssa yhteistyössä kansantalojen toiminnan tukeminen jne

¹ toimikunta 7.1.66

5.opetuselokuvatoiminta. Laaditaan luettelo ja lähetetään jäsenjärjestöille²

Valmistelun edetessä Anna-Liisa Tiekso ehdotti, että jaoston nimi muutetaan taideharrastusjaostoksi ja että jaostoon valitaan myös taiteen asiantuntijoita. Taideharrastusjaoston ohjesääntö hyväksyttiin ohjelmatoimintapainotteisena toimikunnassa kesäkuussa ja vahvistettiin se, että _ke Ahremaa ja Anja Jämse´n työskentelivät jaoston alaisina.³

Jaoston jäseniksi nimettiin Rauno Setälä (pj) Anja Jämisen (siht) _ke Ahremaa (vastaava) ja Pauli Salonen, Voitto Hakola, Ilpo Saunio, Arvo Ikonen, Tauno Salama, Paavo Lehto, Matti Pyhälä ja Elli Parkkari

Joulukussa -66 jaoston toimintaa uudistettiin ja nimi muutettiin taideosastoksi ja se järjestettiin aloittain: musiikki, kirjallisuus, näyttämö, kuvaamataide, kaitafilmaus ja valokuvaus. Aluksi muodostettiin kaksi osastoa: kuvaamataiteen ja musiikin. Jäseniksi kuvaamataidejaostoon nimettiin taiteilija Tapio Tapiovaara, Hilikka Raunisto, Paavo Kauramäki, Erkki Henriksson, Sven Grönvall ja Raimo Reinikainen. Puheenjohtajana Erkki Henriksson ja sihteerinä Elli Parkkari. Musiikkijaoston jäseniksi nimettiin Mauno Saksanen, Anneli Aarikka, Ilpo Saunio, Tapio Lipponen, Lauri Leinonen ja Kai Pahlman. Puheenjohtajana Mauno Saksanen ja sihteerinä Anja Jämisen.

Vuoden 1966 aikana järjestettiin taidetilaisuuksia. Alkuvuodesta kirjallinen ilta Kulttuuritalossa 19.2. keskustelu, jossa paikalla Arvo Turtiainen, Pentti Saarikoski, Väinö Kirstinä, Lassi Sinkkonen ja Pekka Parkkinen. Osallistujia arvioitiin olleen noin 200.

Elokuva-aiheinen “korokekeskustelu” valtion taidekomitean mietinnöstä 26.1. Keskustelussa mukana Anna-Liisa Tiekso, Martti Savo, Raimo Hallama ja Risto Jarva. Osallistujia arvioitiin olleen noin 40 henkilöä.

Kuvataiteen päivä Kulttuuritalossa järjestettiin 6.3.1966. Esillä oli Hilikka Rauniston maalauksia ja Elannon kuvataidepiirin ja kulttuuritalon kuvataidepiirin yhteisnäyttely - myös taidehuutokauppa ja esitelmä.

Iskelmä taiteena -keskustelutilaisuus järjestettiin Kulttuuritalossa 21.4. Osallistujina Lauri Karvonen, Raimo Lintuniemi, Erkki Pälli, Kari Rydman, Pekka Gonow ja Hannu Taanila. Yleisöä arvioitiin olleen paikalla 1400 henkilöä.

²johtajaosto ja opintojohtokunta 28.1.66

³ johtajaosto 3.3.66, toimikunta 2.6.66

Harrastajakerhojen ohjaajien kurssi järjestettiin 22.-29.10.-66 Kisakeskuksessa, osallistujia 17 henkeä.

KSLn arkistossa arvioitiin olevan 100 opetuselokuvaa (18 mm filmejä), joita lainattu kerhoille ym

KSL toimintakertomus vuodelta 1966, toimikunta 8.2.-67, johtajaosto 7.12.66

Vuonna 1967 perustettiin myös näyttämöjaosto, johon nimettiin puheenjohtajaksi näyttelijä Pekka Laiho ja jäseniksi näyttelijä Tarmo Manni, taiteilija Ahti Nieminen ja opiskelija Jyrki Näsänen. Sihteeriksi nimettiin opintoneuvoja Åke Ahremaa.

Pian näyttämö- ja musiikkitaidejaostot yhdistettiin ja siihen valittiin valt.yo Tapio Lipponen, teatterinjohtaja Timo Bergholm, näyttelijä Tarmo Manni, ohjaaja Reima Kekäläinen, kulttuurisihteeriksi Ilpo Saunio, taiteilija Lauri Leinonen, kapellimestari Mauno Saksanen, kirjailija Lassi Sinkkonen ja sihteerinä Åke Ahremaa.⁴

3. KSL JA MUUT KD-KULTTUURIJÄRJESTÖT

3.1. Työväen-, kulttuuri- ja kansantalojen Tuki ry¹

Työväen-, kulttuuri- ja kansantalojen Tuki ry (TKKT) perustettiin vuonna 1955 tukemaan työväentalojen toimintaa, lähinnä rakentamista ja kunnossapitoa. TKKTn jäseninä olivat SKP, SKDL, SNDL, SDNL, Suomen Rakennustyöläisten liitto, Suomen Muurarien liitto, Suomen Kuljatustyöntekijäin liitto ja Suomen Kutomatyöväen Liitto sekä näiden osastoja. Yhteensä jäsenjärjestöjä oli 496.

Ensimmäisen toimintavuoden tärkein tehtävä oli varojen hankinta. Tätä tehtiin merkkejä myymällä, keräämällä tukimaksuja ja ottamalla vastaan lahjoituksia. Ensimmäisen vuoden rahankeräyskampanjan tulos ei kuitenkaan vastannut lainkaan odotuksia (32. 631.000 mk).

Merkittävämmän tuloksen TKKT sai aikaan talkootyön järjestämisessä, erityisesti Helsingin Kulttuuritalon rakennustyömaalla. Järjestö palkkasi talkoopäällikön ja talkooyömentarin sekä korvasi talkoolaisten saamat virvokkeet. Talkootyön arvioitiin tuottaneen noin 70 000 tuntia, joiden rahallinen arvo teki noin 14 milj.mk

Yhdistyksen ensimmäisenä puheenjohtajana toimi Toivo Kujala, sihteerinä Risto Hölttä, varapuheenjohtajana Yrjö Sivonen, varasihteerinä Johan W. Slup, taloudenhoitajana Aug. Niemistö, muuina jäseninä Antti Aaltonen, Juhana Hämäläinen, Matti

⁴toimikunta 21.3.67

¹KtK kertomukset 1955-70/Kansan Arkisto

Janhunen, Paavo Koskinen, Gustaf L. Kulo, Lars Junntila, Martti Nieminen, Lasse Kantola, Selim Rinne ja Meeri Elo.

Työvaliokunnan muodostivat Yrjö Sivonen pj, J.W. Slup sihteeri, Aug. Niemistö, Antti Aaltonen, Juhana Hämäläinen, Martti Nieminen ja T. Vuorela. Tilintarkastajina toimivat Matti Kanerva ja Toivo Torvi varalla Antero Timonen ja Kaisa Kanerva.

Henkilökuntaa yhdistyksessä oli jo ensimmäisenä vuonna runsaasti: T. Vuorela toiminnanjohtajana, V. Heinonen talkoopäällikkönä, T. Sinisalo varastopäällikkönä, L. Sinisalo talkoomestarina, Lahja Koski konekirjoittajana (3kk), Aili Siltanen konekirjoittajana 18.1.56 lähtien, Meri Aaltonen kassanhoitajana (osa-ajalla) ja E. Laine toimitsija 16.4.56 lähtien.

Kulttuuritalon rakennustoimikunta oli laatinut rakennussuunnitelman siten, että noin kolmannes töistä voitaisiin suorittaa talkoilla. Rakennussuunnitelma edellytti Kulttuuritalon valmistumiseen 1.5.57 mennessä tarvittavan noin 332 000 työtuntia, joten talkootyön tavoitteeksi asetettiin 120 000 talkootuntia. Talkootyön järjestäjäksi ryhtyi Työväen-, kulttuuri- ja kansantalojen Tuki ry.

3.2. Nimen muutos - toiminnan laajennus -Kulttuurityön Keskus -Ktk vuonna 1959

Yhdistyksen nimi muutettiin vuosikokouksessa 12.4.-59, koska myös talojen toiminnan sisältöön haluttiin enemmän kiinnittää huomiota. Järjestössä oltiin huolissaan mm seurakuntien aktiivisuuden kasvusta nuorten keskuudessa. Elettiin talouspulan aikaa, jolloin työntekijöiden palkat laskivat ja työttömyys lisääntyi, mikä vaikutti koko yhteiskuntaan.

“Taloudellisen tilanteen kehityksellä on välitön vaikutuksensa myös talojemme toiminnassa”, sanoi Toivo Pohjonen alustuksessaan 12.4.59 pidetyssä kokouksessa. “Työvätekevien elintason lasku tuntuu välittömästi niillä. Siksi meidän tuntiessa edessä olevat taloudelliset näkymät ja tietäessämme, että nopeaa nousua ei ole odotettavissa onkin tarkasteltava talojemme toimintaa tältä perustalta. Taloudellisen tilanteen kiristyessä on luonnollisesti tarkasteltava voitasiinko toiminnallisuutta kehittämällä ulottaa talojemme vaikutusta entistä laajemmalle ja siten vetää useampi ihminen tukemaan talojemme toimintaa taloudellisesti. Toiminnallisuus onkin järjestöissämme nousussa, joten vaikeasta taloudellisesta tilanteesta huolimatta voimme suhtautua edessä olevaan toimikauteen valoisasti”, alusti Pohjonen.

Kirkko oli erityisen aktiivisena ryhtynyt toimiin nuorison keskuudessa, pelättiin, että työläisnuoriso saattaisi vieraantua työväentalojen toiminnasta. Taloja oli tähän saakka tarkasteltu ensisijaisesti taloudelliselta kannalta ja vähemmän kiinnitetty huomiota toiminnallisuuteen ja sen kehittämiseen. Talojen toimintaa ei varsinaisesti oltu ohjattu minkään keskuselimen taholta. Ohjelmatyö-yhdistys oli kyllä toimittanut ohjelma-aineistoa ohjelmaryhmille ja siten auttanut talojen toimintaa. Yleensä toiminta oli kuitenkin ollut hajannaista ja haparoivaa. Nähtiin, että oli välttämätöntä keskittää

toiminnan ohjaus jollekin keskusjärjestölle. Kulttuurityö ry huolehti edelleen Kulttuuritalossa tapahtuvasta toiminnasta ja Ohjelmatyö ry jäi itsenäiseksi, koska katsottiin, että sen sidokset nuorioliittoon kärsisivät yhdistämisestä.

Uuden järjestön hallitukseen valittiin -59 puheenjohtajana toimi Hugo Manninen, varapuheenjohtajana Pentti Leväpuro, sihteerinä Eeva Ahonen, varasihteerinä Juhana Hämäläinen, muina hallituksen jäseninä Antti Aaltonen, Veikko Hauhia, Niilo Jokinen, Urho Kilpinen, Kerttu Lampinen, Toivo Pohjonen, Veikko Peuhkuri, Reino Saisio, J:V:Slup ja toimitusjohtajana Toivo Vuorela.

Yhdistykselle valittiin valistusosasto, jonka muodostivat Toivo Pohjonen puheenjohtajana, Mauri Reutsalo sihteerinä, muina jäseninä Aimo Haapanen, Vilho Lohtander, Eeva Ahonen, Nestori Parkkari, Veikko Peuhkuri, Anja Jämsen ja Toivo Vuorela

Vuoden 1960 syksyllä aloitettiin kaitaelokuvien vuokraus Kulttuurityön Keskuksen kautta ja se koettiin aluksi oikeaan osuuneeksi toimenpiteeksi. KTK:lle kerättiin kaikki järjestöjen hallussa hajallaan olleet elokuvat yhteiseen varastoon ja järjestettiin niiden järjestelmällinen huoltaminen.

Vuokrattavana olevia 16 mm elokuvia oli vuoden 1961 lopulla 134 elokuvaa ja niistä 399 kopiota. Näistä oli NL:ssä valmistettuja 87 ja kopioita 331, kotimaisia 9 elokuvaa ja 21 kopiota, kiinalaisia 22 elokuvaa ja 31 kopiota, tsekkiläisiä 18 elokuvaa ja sama määrä kopioita. 8 mm elokuvia oli 37 kappaletta.

Festivaaleja varten tuli lisää uusia elokuvia, elokuvien määrä ja lainaukset olivat nousussa

Luento- ja luennoitsijatoiminta ei ollut merkittävää, mutta sitä pyrittiin kehittämään: luennoitsijoita luettelointiin yhteydenottojen helpottamiseksi ja luentoaineistoja hankittiin yms Työväentaloille tarjottavaa toimintaa pyrittiin monipuolistamaan myös järjestämällä konserttiryhmien vierailuja Neuvostoliitosta. Vaikka kaikilta vierailupaikkakunnilta saatiin kiittävää palautetta kietuista, oli kiertueiden taloudellinen kannattavuus heikko.

Yhdistys julkaisi Kansantalo-lehteä 16-sivuisena. Lehden painosmäärä oli 2000 kappaletta. Lehden ensisijainen tarkoitus oli välittää tehokkaasti toimipaikkojen toimintaa koskevia tietoja ja ohjeita. Vuoden -61 viimeisessä numerossa oli annettu tilaa myös Lahden näyttämöpäiville ja muulle kulttuuritoiminnalle.

Vuonna 1961 kiinteistöjen luku oli 626, joista taloja 418 ja tanssilavoja 208. Vaikka uusia taloja rakennettiin jatkuvasti, luettelossa oli mukana vuosikymmeniä vanhoja taloja, jotka olivat huonossa kunnossa ja käyttämättä. Varsinkin sellaisilla seuduilla, missä väestö oli muuttamassa pois.

Vuonna 1961 järjestettiin myös näytelmäestaruuskilpailut 4-5.11. Lahden työväentalossa (Tarkempi selostus Kansantalo-lehdessä 4/61). Kilpailuihin osallistui viisi näyttämöä eri puolilta maata. Helsinki-Uusimaa-alueella oli järjestetty

karsintakilpailut Malmin työväentalossa. Osanottajia siellä oli seitsemän näyttämöä ja näytelmäkerhoa.

Kilpailussa jaettiin kolmelle parhaalle näyttämölle palkintoina yhteensä 70 000 mk ja kunniakirjat. Kilpailun yhteydessä järjestettiin näyttämöväen neuvottelukokous. Ongelmaksi koettiin sopivien näytelmien puute ja korostettiin näytelmien kirjoituskilpailun julistamisen tarvetta. Esitettiin myös toivomuksia, että näytelmäkilpailuja ryhdyttäisiin pitämään joka toinen vuosi ja että 1962 järjestettäisiin maata käsittävät lausuntakilpailut.

Näyttämöpäivien järjestämiseen saatiin apua Työväen Näyttämöiden Liitolta. Osallistujat olivat tyytyväisiä kilpailuihin, sillä sitä kautta saatiin uusia herätteitä ja innostusta.

3.3. Ohjelmatyö ry liittyy mukaan

Vuosina 1962-63 KtKn toiminnan piirissä oli noin viisisataa toimipaikkaa. Yhdistyksen toiminta koettiin ongelmalliseksi, sillä piirijärjestöjä ei monista yrityksistä huolimatta pystytty perustamaan ja koko maassa tapahtuvaan toimintaa oli vaikeaa ohjata pelkästään Helsingistä. Uusia taloja rakennettiin kuitenkin edelleen ja vanhoja korjattiin, kiertäviä kuvataidenäyttelyitä ja valokuvanäyttelyitä järjestettiin

Tulot muodostuivat pääosin keskusjärjestöjen tukimaksuista 66,3%, mitä ei pidetty toiminnan tulevaisuuden kannalta hyvänä asiana, omia tuottoja tulisi saada lisää.

Vuonna 1963 elokuussa Ohjelmatyö ry siirtyi osaksi KtKn toimintaa. Ohjelmiston valmistaminen ja ohjelmavälitys siirtyivät siten KtKn puitteisiin. Aluksi toimenpide koettiin myönteisenä, sillä tilaajien määrä nousi ensimmäisellä kaudella 10%. Pidemmällä ajanjaksolla toimintojen ydistäminen ei kuitenkaan laajentanut ohjelmiston käyttäjien määrää.

Ohjelmatyö ry oli lähinnä vastannut ohjelmistojen (kuorosovituksia, kisällilauluja, runoja, pakinoita, laulu- ja runosikermiä, laulemia ja kupletteja, kerhoiltaohjeita, ohjeita kuuluttajille jne) laatimisesta ja toimittamisesta tilaajille. Yleisohjelmistojen lisäksi laadittiin pioneeriliitolle ja naisliitolle omia ohjelmistoja. Ohjelmatyö ry oli huolehtinut ja auttanut myös ohjelma-ohjaajien kurssien järjestämisessä. Taiteilijavälitys ja tilauksesta järjestettyjen juhlien järjestäminen kuului myös Ohjelmatyö ry:n toimintaan. Tämä kaikki siirtyi nyt Kulttuurityön Keskukselle.

2.-3.11.1963 järjestettiin KtKn II näytelmäestaruuskilpailut Jyväskylässä Kivistön työväentalolla. Kilpailuihin osallistuivat seuraavat yhdeksän näyttämöä: Malmin Työväen Näyttämö (I), Kulttuuritalon Teatteri (II) Nummenmäen Työväen Näyttämö(III), Jyväskylän Kansan Näyttämö (IV), Lielahden Kipinän Näyttämö(V), Leppävaaran Kansan Näyttämö, Ykspihlajan Työväen Näyttämö, Puistotalon Näytelmäkerho. Kilpailut onnistuivat osanotoltaan ja järjestelyiltään hyvin ja taso oli tuomariston arvion mukaan kiitettävä.

1964 KtKn toimistonhoitajana oli Helga Krook, konekirjoittajana Terttu Hämäläinen ja kirjanpitäjänä Hilja Timonen (vrt myöhemmin KSL) OlivatKansan Keskus-Kassan työntekijöitä - järjestöjen toimistotyöt hoidettiin ilmeisesti KKKn kautta.

3.4. Suhde Kansan Sivistystyön Liittoon

Vuodesta 1964, jolloin KSLn perustaminen tuli ajankohtaiseksi, pohdittiin KtKn piirissä työnjakoa ja päällekkäisyyden poistamista kansandemokraattisissa kulttuurijärjestöissä. KtKn piirissä nähtiin tärkeäksi keskittyä enemmän alkuperäiseen tehtävään, talojen ylläpitoon ja huoltoon. Kulttuuritoiminta haluttiin siirtää kokonaan KSLn tehtäväksi. Ehkä tähän kannusti se, ettei kulttuuritoiminnan kautta kuitenkaan oltu kyetty nostamaan työväentalojen taloudellista tilannetta.

1960-luvun puolivälissä nousivat nk veikkausvoittorahat yleisen mielenkiinnon kohteeksi. Myös kansandemokraattiset järjestöt huomasivat, että näiden rahojen käyttöön ja hakemiseen oli kiinnitettävä entistä enemmän huomiota. Myös Raha-automaattiyhdistys oli ryhtynyt jakamaan rahaa loma- ja virkistystoimintaan. Koska työväen ja kansantaloilla tehtiin merkittävää sosiaalista toimintaa, nähtiin, että se oli saatava yhteiskunnan tuen piiriin. Tätä varten perustettiin Työväen Virkistys ja Lomakeskusliitto, joka anoi ja sai avustusta Raha-automaattiyhdistykseltä.

Elokuvaosaston toiminta oli kokenut romahduksen, joka oli odotettavissa television yleistymisen ja filmivaraston yli-ikäisyyden vuoksi -toiminta päätettiin lopettaa

Yhteistyöneuvottelut johtivat tulokseen siten, että Kulttuurityön Keskus ei enää 31.12.1965 jälkeen huolehdi harraste- ja ohjelmaryhmien aineistojen valmistamisesta, välityksestä, ohjelma- ja kerho-ohjaajien kurssien järjestämisestä, taide- yms näyttelyiden järjestämisestä eikä yleisestä kansansivistys- ja kulttuurivalistustoiminnasta. Elokuvaosaston toiminta siirrettiin kokonaisuudessaan KSLn puitteisiin.

Yhdistyksen perustoiminta oli valtakunnallisesti edelleen ongelmallista, sillä piirijärjestöjä ei monin paikoin oltu saatu aikaiseksi monista yrityksistä huolimatta. Uudenlaista ajattelua talon käytössä kuvastavat Savonlinnan kansantalolle retkeilymajan perustaminen, Oulun järjestötalolle päiväkäyttäjäksi Oulun yliopisto, Varkaudessa päivisin kansanlääkärin vastaanotto, Outokumpuun pyrittiin saamaan osuusliikkeen toimesta taloon olutravintola ja Runnin talolle perustettiin baari. Sirkan talolle on suunniteltu matkailukeskus. Vartiokylän talo on vuokrattu koulun voimistelutiloksi päivisin.

Vuonna 1967 tunnelmat yhdistyksessä olivat korkealla. Työväen voitto valtiollisissa vaaleissa ja työväen enemmistöinen eduskunta loivat odotuksia sille, että yhteiskunnalta olisi saatavissa lisää tukea työväenliikkeelle. Tulossa oli myös lakimuutoksia julkisista huveista ja julkisten kokoontumistilojen osalta. Tähän saakka kansandemokraatteja ei oltu kuultu lainvalmistelussa asiantuntijoina, vaikka heillä laaja kokemus huvien järjestäjänä. Nyt oletettiin vaikutusmahdollisuuksien paranevan. Myös

työaikalain muutos ja lisääntynyt vapaa-aika ja sen vieton mielekkyys nostivat odotuksia, että Työväen Virkistys- ja Lomaliiton voisi saada lisää Raha-automaattiyhdistyksen avustuksia.

Keskusteluja KtKn palauttamisesta Kansan Talojen Liitoksi käytiin jo vuosikokouksessa vuonna 1966. Kuitenkin tässä vaiheessa tehtiin vain tarkistuksia hallituksen ja jaostojen työssä ja koneistoa kevennettiin. Kiinteistö- ja valistusjaosto lakkautettiin ja jäljelle jääneiden jaostojen jäsenmäärää supistettiin (työvaliokunta, talousjaosto ja rakennusjaosto, toimitusneuvosto) Järjestön työntekijämäärää myös supistui huomattavasti. Tässä vaiheessa päätettiin jatkaa edelleen Kulttuurityön Keskuksena, koska se on tullut tunnetuksi järjestön ulkopuolellakin tällä nimellä, saanut arvovaltaa eri yhteyksissä ja kyennyt luomaan yhteyksiä mm valtiovaltaan esim opetusministeriön.

KtKn piirissä järjestettiin edelleen kulttuurin vaihtoa ja tutustumismatkoja Leningradiin, Tallinnaan, Bulgariaan, DDRään, Pietarsaaren näyttämö vieraili Petroskoissa jne. Veikkausvoittovarojen haussa esiintyi ongelmia, sillä niitä olisi ollut saatavissa enemmän, hakemuksia ei vain tehty tarpeeksi ; vain 55 haki, vaikka toimipisteitä oli noin 500 . Lisäksi hakemukset olivat puutteellisia.

Verottaja ahdisteli toimipaikkoja liikevaihtoveron piiriin. Eduskuntaryhmille oli tehty esityksiä liikevaihtoveronkysymyksen järjestämiseksi siten, että selvästi aatteelliset yhdistykset olisivat vapaita. Toimintaa rasitti myös raskas huvivero. KtKn toimintakenttä oli laaja: vakuutukset, Teostomaksut, kiinteistö- ja laina-asiat, kiinteistöjen hankinnat, lainopillinen neuvonta, koulutus, tilitoimistot, suhteet SKDLn Kansan Keskus.Kassaan, liikeneuvottelut jne. Yhteistyö Työväen Virkistys- ja Lomaliiton kanssa oli tiivistä mm edustajakokous pidettiin samassa yhteydessä kuin KtKn kokous.

KtKn toimitila sijaitsi 15.9.68 saakka Raittiustalo Oy Koiton kiinteistössä Simonkatu 8 16.9.68 muutti toimisto OY Lehdistötalolta os Kotkankatu 9 vuokrattuihin tiloihin. Kansantalo-lehti ilmestyi neljä kertaa vuodessa. Se päätettiin lakkauttaa 19 69 alusta. Lehti oli ilmestynyt kahdeksan vuotta.
toimintakertomus 1.4.69 -31.3.1970

1960-luvun lopussa KtKssa nähtiin toimintaedellytykset hyvinä. Uudelleen suuntaaminen toiminnassa aikaisemmin tarkemmin määritellylle alueelle oli suoritettu onnistuneesti ja järjestöjen kesken vallinnut hajanaisuus saatu poistettua.

Vaikuttaminen lakimuutoksiin mm arpajaislakiin olivat suuren mielenkiinnon kohteena. Päätökset tulisivat vaikuttamaan paljon työväenliikkeen ja sen toimipaikkojen talouteen. Vasemmistoenemmistö eduskunnassa oli menetetty, ja siksi koettiin voimien kokoaminen tärkeäksi.

Huvitoiminta supistunut 1960-luvun lopulla ja tilalle olivat tulleet ajanvietepelitoiminta. Rakentaminen edennyt suunnitellulla tavalla, vaikka toimipaikkojen osalta on tapahtunut vähenemistä. Uusien toimitilojen tarve oli supistunut, koska

kokoontumistiloja oli saatavilla. Taloudellisesti vaikea tilanne asetti rajoja sielläkin, missä tarvetta olisi.

Kulttuuritoiminnassa jatkettiin työtä Suomen ja Neuvostoliiton kulttuurivaihdon hyväksi. 1970 Pitkän päivätyön yhdistyksen johdossa tehnyt kansanedustaja Hugo Manninen luopui ja uudeksi puheenjohtajaksi valittiin kansanedustaja Aulis Juvela.

KSL:n KASVUN JA KANSAINVÄLISTYMISEN AIKAA 1971 –

Toimintakertomuksen mukaan vuoden 1971 toiminta muodostui ” kaikissa suhteissa merkitykselliseksi”. Opintokerhojen määrä lisääntyi edellisestä kaudesta 50 %. Kaikkiaan ilmoittautui 4237 opintokerhoa (edellisellä kaudella 2 870), joista valtionapua sai 3880 (2599) kerhoa. Opiskelijoita ilmoittautuneissa kerhoissa oli 40464 (30928) ja valtionapukerhoissa 37122 (28208).

Kirjeopiston ohjelmistossa oli vuoden lopussa 96 (82) kirjekurssia ja opintosuunnitelmaa, joiden myynti pysyi edellisen vuoden tasolla: niitä tilattiin 10 732 (113849) kpl.

KANSAN SIVISTYSTYÖN LIITTO

toimikunta 1965

puheenjohtaja Anna-Liisa Tiekso

varapuheenjohtaja Olavi Pohjola

muut jäsenet Gunnar Asplund, Liisa Aura, Pentti Aura (kuollut 14.10.1965), Jorma hentilä, Anna-Liisa Hyvönen, Allan Kaspio, Paavo Lehto, Anja Lempinen, Valde Malinen, Anna Nevalainen, Nestori Parkkari, Seppo Patrikainen, Irma Rosnell, Kerttu Vainio ja Terttu Vääntänen.

Varajäsenet Paavo Hyvönen, Olavi Pohjola ja Mauri Reutsalo.

pääsihteerinä ja opintojen johtajana Gunnar Asplund

opintosihteerit Kalle Kuittinen ja Elli Parkkari

opintoneuvojana ja taloudenhoitajana Armas Malo

opintoneuvojana Åke Ahremaa

elokuvaosastonhoitajana Reijo Jakka

kirjeopistonhoitajana Aino Kuosmanen

kirjeopiston opettajana Sulo Suvanto

toimistonhoitajana Helga Krook

konekirjoittajana Terttu Hämäläinen
kirjanpitäjänä ja opintoneuvojana Anja Jämse´n
toimistoapulaisena Eeva Vartiainen

toimikunta 1966

puheenjohtaja Anna-Liisa Tiekso
varapuheenjohtajat Olavi Pohjola ja Aarne Vuori
muut jäsenet:

Gunnar Asplund, Liisa Aura, Jorma Hentilä, Anna-Liisa Hyvönen, Allan Kaspio, Paavo Lehto, Valde Malinen, Anna Nevalainen, Nestori Parkkari, Seppo Patrikainen, Irma Rosnell, Kerttu Vainio, Eero Vuoristo.

Varajäsenet: Helena Hölttä, Maija Karvonen, Olavi Pohjola, Mauri Reutsalo ja Terttu Vätänen

pääsihteerinä Gunnar Asplund (15.8.66 Sirola-opiston opettajaksi)
opintojen johtajana Matti Pyhälä (1.5.66 alkaen)
opintosihteerinä Kalle Kuittinen ja Elli Parkkari
kirjeopiston opintosihteerinä Aino Kuosmanen
kirjeopiston opettajana Sulo Suvanto
opintoneuvojina _ke Ahremaa ja Anja Jämse´n
taloudenhoitajana Armas Malo
toimistonhoitajana Helga Krook
konekirjoittajana Terttu Hämäläinen
toimistoapulaisena Eeva Vartiainen
osapalkkaisena kirjanpitäjänä Hellä Nurmi
siivoojana Anna-Liisa Ahlgren

toimikunta -67

puheenjohtaja Anna-Liisa Tiekso
varapuheenjohtajat Aarne Vuori ja Holger Nieminen
pääsihteerinä Jorma Hentilä

Liisa Aura, Jorma Hentilä, Anna-Liisa Hyvönen, Helena Hölttä, Paavo Lehto, Hoger Nieminen, Anna Nevalainen, Seppo Patrikainen, Mauri Reutsalo, Irma Rosnell, Rauno Setälä, Kerttu Vainio, Aarne Vuori, Eero Vuoristo

varajäs: Maija Karvonen, Olavi Pohjola, Valde Malinen

johtajaosto: puheenjohtajat ja pääsihteerit

- opintojen johtajana
30.9.67 saakka Matti Pyhälä
joulukuusta väliaikaiseksi Kuuno Honkonen
opintosihteerit Kalle Kuittinen
opintosihteerit Elli Parkkari
kirjeopiston opintosihteerit Aino Kuosmanen ja Sulo Suvanto
opintoneuvojina Åke Ahremaa

taloudenhoitajana Armas Malo
 kirjanpitäjänä Hellä Nurmi
 toimistonhoitajana Helga Krook
 konekirjoittajana Terttu Hämäläinen
 toimistoapulaisena Eva Vartiainen
 lähettinä ja toimistoharjoittelijana Terttu Perkiökangas
 siivoojana Anna-Liisa Ahlgren

toimikunta -68

puheenjohtaja Anna-Liisa Tiekso
 pääsihteeri Jorma Hentilä
 varapuheenjohtajat Arne Vuori ja Holger Nieminen
 Liisa Aura, Eeva Hakala, Jorma Hentilä, Risto Koskinen, Paavo Lehto, Georg Paile,
 Seppo Patrikainen, Irma Rosnell, Sakari Selin, Rauno Setälä, Anna-Liisa Tiekso, Jorma
 Torvi, ja Eero Vuoristo. Varajäsenet Helena Hölttä, Siiri Lehmonen, Anna Nevalainen,
 Olavi Pohjola ja Mauri Reutsalo

johtajaosto
 puheenjohtajat ja pääsihteeri.

va opintojohtaja 1.1.-68 - 31.7.-68 Kuuno Honkonen ja vakinaiseksi 1.8.-68 hum.kand
 Lauri Sallaniemi
 taloudenhoitaja 15.3.-68 Harry Blom
 henkilökuntaan tuli lisää siivooja Anna-Liisa Ahlgren 30.5. saakka ja 1.10. alkaen
 Kerttu Rantunen

toimikunta -69

puheenjohtaja Anna-Liisa Tiekso
 varapuheenjohtajat Rauno Setälä ja Holger Nieminen
 muut jäsenet: Liisa Aura, Eeva Hakala, Jorma Hentilä, Helena Hölttä, Selim Knuth,
 Georg Paile, Jaakko Laakso, Oiva Björkbacka, Sakari Selin, Jorma Torvi, Arne Vuori,
 Hannu Vuorio ja Eero Vuoristo.
 Varajäsenet Risto Koskinen, Paavo Lehto, Seppo Patrikainen, Irma Rosnell ja Kirsti
 Ryyränen
 pääsihteerinä Oiva Björkbacka

työntekijät:

opintojen johtaja Lauri Sallaniemi
 opintosihteerit Kalle Kuittinen ja Elli Parkkari
 opintoneuvoja Åke Ahremaa
 kirjeopiston opintosihteeri Aino Kuosmanen ja Sulo Suvanto
 taloudenhoitajana 31.12.69 saakka Harry Blom
 toimistonhoitajana 31.12.69 saakka Helga Krook
 kirjanpitäjänä Hellä Nurmi
 konekirjoittajana Terttu Hämäläinen
 toimistoapulaisena Eva Vartiainen ja Terttu Perkiökangas

siivoojana Kerttu Rantunen ja 15.11.69 alkaen Vieno Kukkola

toimikunta -70

pj Kuuno Honkonen

vpjt Rauno Setälä ja Eeva Hakala

pääsihteernä Oiva Björkbacka

lisäksi Aarne Vuori, Jorma Torvi, Eero Hovi, Eero Vuoristo, Hannu Vuorio, Allan Kaspio, Kirsti Ryytänen, Liisa Aura, Holger Nieminen, Risto Koskinen, Selim Knuth ja Sakari Selin. Varaj. Sulo Suvanto, Ritva Turunen, Ilpo Halonen, Helena Hölttä-Poitsalo ja Paavo Lehto.

johtajaostoon kuuluivat: Honkonen, Setälä, Hakala, Björkbacka, Vuorio ja Liisa Aura.

Opintojohtokuntaan: Honkonen, Björkbacka, Lauri Sallaniemi (31.12.70 saaka) Raimo Partanen 1.1.-71 alkaen) Aino Kuosmanen, Elli Parkkari, Sulo Suvanto, Åke Ahremaa ja Kalle Kuittinen.

työntekijät:

opintojen johtaja Lauri Sallaniemi (eronnut 31.12.70)

opintojen johtaja Raimo Partanen 1.1.71 lukien

opintosihteerit Kalle Kuittinen ja Elli Parkkari

opintoneuvoja Åke Ahremaa

kirjeopiston opintosihteereinä Aino Kuosmanen ja Sulo Suvanto

taloudenhoitajana Armas Malo

toimistonhoitajana Taimi Arkkinen

kortistonhoitajana Hellä Nurmi

konekirjoittajana Terttu Hämäläinen

toimistoapulaisina Eeva Vartiainen ja Terttu Perkiökangas (31.8.70 saakka) sekä

Maija Rautee (1.9.70 alkaen)

siivoojana Vieno Kukkola

toimikunta 1971

puheenjohtaja Kuuno Honkonen

varapuheenjohtajat Rauno Setälä ja

Eeva Hakala Puuliitto

pääsihteerinä Oiva Björkbacka SKP

muut jäsenet

Aarne Vuori SKP

Liisa Aura SNDL

Helena Hölttä-Poitsalo SNDL

Veikko Vätänen SDNL

Ismo Kuivala SDPL

Eero Lahelma SOL

Holger Nieminen SEL

Risto Koskinen Rakennustyöläisten Liitto

Allan Kaspio

Eero Vuoristo	KK	
Leevi Raitaniemi	Eläkeläiset	
Sakari Selin	Yleinen Lehtimiesliitto	
varajäsenet		
Antero Hautaniemi	SKDL	
Sulo Suvanto		
Irma Torvi		
Paavo Lehto		
Hannu Vuorio		
opintojohtaja	Raimo Partanen	
osastopäällikkö ja opintosihteeri	Kalle Kuittinen	
kirjeopiston johtaja	Aino Kuosmanen	eläkkeelle 1.8.71
	Isma Mäkelä	1.8.71 alkaen
	(tullut liiton palvelukseen 15.4.71)	
jaostosihteerinä	Elli Parkkari	
jaostosihteerinä	Åke Ahremaa	
jaostosihteerinä	Aune Lahdenperä	tullut liiton palvelukseen 15.11.71
kirjeopiston opettaja	Sulo Suvanto	
talouspäällikkö	Armas Malo	
toimistonhoitaja	Taimi Sarkkinen	
kortistonhoitaja	Hellä Nurmi	eronnut 28.2.71
	Liisa Aro	1.3.71 alkaen
konekirjoittaja	Terttu Hämäläinen	eronnut 25.3.71
ja toimistoapulainen	Pirjo Mikkonen	1.6.71 alkaen
toimistoapulaisena	Eeva Vartiainen	
ja	Maija Rautee	
siivooja	Vieno Kukkola	

KULTTUURITYÖN KESKUS

hallitukset ja toimihenkilöt

1955-56

hallitus

puheenjohtaja Toivo Kujala

sihteeri Risto Hölttä

varapuheenjohtaja Yrjö Sivonen

varasihteeri Johan W. Slup

taloudenhoitaja Aug. Niemistö

muut jäsenet Antti Aaltonen, Juhana Hämäläinen, Matti Janhunen, Paavo Koskinen, Gustaf L. Kulo, Lars Junttila, Martti Nieminen, Lasse Kantola, Selim Rinne ja Meeri Elo.

henkilökunta:

T. Vuorela, toiminnanjohtaja

V. Heinonen talkoopäällikkö

T. Sinisalo varastopäällikkö

L. Sinisalo talkoomestari

Lahja Koski konekirjoittaja (3kk), Aili Siltanen konekirjoittaja 18.1.56 lähtien

Meri Aaltonen kassanhoitaja (osa-ajalla)

E. Laine toimitsija 16.4.56 lähtien

1957 -1958

hallitus

puheenjohtaja Toivo Kujala

varapuheenjohtaja Juhana Hämäläinen

sihteeri Hemmi Pääkkönen

varasihteeri Eeva Ahonen

muut jäsenet: Niilo Jokinen, Urho Kilpinen, Antero Koski, Paavo Koskinen, Antti Kovanen, Hugo Manninen, Toivo Pohjonen, Tapio Tapiovaara, Aili Tiainen, Jaakko Tuomainen

sekä Toivo Vuorela helsingistä, Heikki Heimonen Kuopiosta, Väinö Hakkarainen Jyväskylästä, Oiva Juntikka Kemistä, Leo Laakso Tampereelta

henkilökunta
toimitsijana Toivo Vuorela
talkoomestari Leo Sinisalo -Helsingin Kulttuuritalolla
varastonhoitaja Torsti Sinisalo -Helsingin Kulttuuritalolla
tavarainhankkija Eero Hautojärvi

toimittiin Lehdistötalossa os Kotkankatu 9

19 59

hallitus
puheenjohtaja Hugo Manninen
varapuheenjohtaja Pentti Leväpuro
sihteeri Eeva Ahonen
varasihteeri Juhana Hämäläinen
muina hallituksen jäseninä Antti Aaltonen, Veikko Hauhia, Niilo Jokinen, Urho Kilpinen, Kerttu Lampinen, Toivo Pohjonen, Veikko Peuhkuri, Reino Saisio, J:V:Slup ja toimitusjohtajana Toivo Vuorela.
Yhdistykselle valittiin valistusosasto, jonka muodostivat Toivo Pohjonen puheenjohtajana, Mauri Reutsalo sihteerinä, muina jäseninä Aimo Haapanen, Vilho Lohtander, Eeva Ahonen, Nestori Parkkari, Veikko Peuhkuri, Anja Jämsen ja Toivo Vuorela

1960

hallitus
puheenjohtaja Hugo Manninen
varapuheenjohtaja Vilhelm Riihinen
sihteeri Mauri Reutsalo
toiminnanjohtaja Toivo Vuorela
muut jäsenet
Antti Aaltonen, Eeva Ahonen, Veikko Hauhia, Anja Jämsen, Raimo Laine, Kerttu Lampinen, Pentti Leväpuro, Reino Saisio, J.W. Slup, Valdemar Snäll, Uno Syrjä, Eino Tainio, Väinö Tattari

henkilökunta
yleiset asiat ja rakennus Toivo Vuorela
valistus ja ohjaus Mauri Reutsalo
kiinteistöhuolto ja KTL J.W. Slup
elokuvat Pentti Majorin
kirjanpitäjä Hilja Timonen
kassanhoitaja Helga Krook

1961

hallitus

puheenjohtaja Hugo Manninen
 varapuheenjohtaja Vilhelm Riihinen
 sihteeri Oiva Juntikka

muut jäsenet

Antti Aaltonen, Eeva Ahonen, Aimo Haapanen, Veikko Hauhia, Anja Jämsen, Kerttu Lampinen, Pentti Leväpuro, Eino Puumalainen, Mauri Reutsalo, Reino Saisio, J.W. Slup, Waldemar Snäll, Uno Syrjä, Eino Tainio, Väinö Tattari ja Toivo Vuorela

tilintarkastajat:

Matti Kanerva ja Kaarlo Mäkinen, varatilintarkastajat Kaisa Kanerva ja Yrjö Sivonen

henkilökunta

toiminnanjohtaja Toivo Vuorela

valistussihteeri Oiva Juntikka 16.2.62 lähtien talousjaoston sihteeri

toimistonhoitaja Liisa Aro 1.6.61 lähtien

elokuvaosastonhoitaja Pentti Majorin aluksi ja 1.9. lähtien Valde Kantonen

teknisten töiden avustaja ja seurueiden huoltaja Matti Indre'n 4 kk

16.2.62 lähtien valistussihteeri Niilo Laukkanen

kirjanpito ja kassanhoito Kansan Keskus-Kassan toimitsijain Hilja Timosen ja Helga Krookin hoidossa

15.2.62 toimiston muutaessa kassanhoito siirtyi toimistonhoitajalle, kirjanpito edelleen KKK:ssa

1962**hallitus**

puheenjohtaja Hugo Manninen
 varapuheenjohtaja Toivo Pohjonen
 sihteerinä Oiva Juntikka

muut jäsenet: Antti Aaltonen, Eeva Ahonen, Aimo Haapanen, Anja Jämse'n, Kerttu Lampinen, Uno Syrjä, Reino Saisio, Valdemar Snäll, Eino Tainio, Väinö Tattari, J.W.Slup, Matti Valli ja Toivo Vuorela

valistusosasto (järjestöjen valitsevat edustajat)

puheenjohtaja Anna-Liisa Hyvönen, Eeva Ahonen, Anja Jämse'n, Aulis Leppänen, Nestori Parkkari, Veikko Peukuri, Eino Puumalainen, Mauri Reutsalo, Reino Saisio, Väinö Tattari ja Niilo Laukkanen.

henkilökunta

toiminnanjohtaja Toivo Vuorela

sihteeri Oiva Jutikka

valistussihteeri Niilo Laukkanen

kiinteistön hoito J.W.Slup (KTL asetti liiton lepotilaan -62, varat ja toiminta KtKlle)

elokuvaosastonhoitaja Valde Kantonen

toimiston-kassanhoitaja Liisa Aro

toimisto muutti vuoden 1962 alusta omaan vuokrahuoneistoon Koiton rakennuksessa

Simonkatu 8 A, missä neljä tilavaa huonetta ja varastotilat

1963

hallitus

puheenjohtaja Hugo Manninen

Antti Aaltonen, Aulis Leppänen, Aimo Haapanen, Arvo Anttila, Kerttu Lampinen, Veli Päivärinta, Mauri Reutsalo, Vilhelm Riihinen, Reino Saisio, Uuno Syrjä, J.W.Slup, Eino Tainio, Väinö Tattari, Toivo Vuorela ja Veikko Vántänen

henkilöstö

toiminnanjohtaja Toivo Vuorela

taloudenhoitaja oiva Juntikka myöh. Armas Malo

valistussihteeri Mauri Reutsalo

ohjelmasihteerinä Anja Jämse´n ja _ke Ahremaa

elokuvaosastonhoitaja Valde Kantonen myöh. Heikki Malin

rakennusmestari Jaakko Aalto

1964

hallitus

puheenjohtaja Hugo Manninen

varapuheenjohtaja Toivo Vuorela

taloudenhoitaja Armas Malo

sihteeri Mauri Reutsalo

muut jäsenet: Antti Aaltonen, Arvo Anttila, Aimo Haapanen, Eino Halme, Jorma Hentilä, Tauno Kelovesi, Kerttu Lampinen, Veikko Lehtinen, Uuno Lehtonen, Veli Päivärinta, Vilhelm Riihinen, Reino Saisio, Tauno Salama, Ritva Salo, Eino Tainio ja Väinö Tattari

valistusosasto

puheenjohtaja Jorma Hentilä

muut jäsenet Aulis Leppänen tilalle Pauli Salonen, Isma Mäkelä, Kirsti Ryynänen, Aune Lahdenperä, Reino Saisio, Veikko Peuhkuri, Tauno Salama, Voitto Hakola, Toivo Vuorela, _ke Ahremaa, Anja Jämse´n ja Mauri Reutsalo.

henkilöstö

toiminnanjohtaja Toivo Vuorela eläkkeelle 1.4.-64 va Mauri Reutsalo

ohjelmatyöntekijät Anja Jämse´n ja _ke Ahremaa

elokuvaosastonhoitaja Reijo Jakka

kiinteistö- ja vakuutusasiat J.W. Slup eläkkelle 31.12.-64

1965

hallitus

Hugo Manninen pj

Eino Halme vpj

_ke Ahremaa sihteeri

Antti Aaltonen, Arvo Anttila, Gunnar Asplund, Aimo Haapnen, Voitto Hakola, Jorma Hentilä, Kuuno Honkonen, Veikko Lehtinen, Uno Lehtonen, Armas Malo, Hemmi Pääkkönen, Mauri Reutsalo, Vilhelm Riihinen, Kirsti Ryynänen, Ritva Salo, Tapio Tapiovaara ja Toivo Vuorela

henkilökunta

Mauri Reutsalo, toiminnanjohtaja

_ke Ahremaa sihteeri 31.12.-65 saakka päätoiminen, valistusosasto

Armas Malo taloudenhoitaja

Jaakko Aalto rakennusmestari

Anja Jämsen ohjelmasihteeri 31.12.65 saakka

Reijo Jakka elokuvaosastonhoitaja 31.12.65 saakka

Helga Krook toimistonhoitaja

Terttu Hämäläinen konekirjoittaja 31.12.65 saakka

Anna-Liisa Ahlgren siivooja

1966

hallitus

puheenjohtaja Hugo Manninen

varapuheenjohtaja Eino Halme

sihteeri Jaakko Aalto

muut jäsenet: Antti Aaltonen, _ke Ahremaa, Arvo Anttila, Väinö Hakkarainen, Voitto Hakola, Eero Hannikainen, Juhana Hämäläinen, Uno Lehtonen, Armas Malo, Sulo Nurmi, Mauri Reutsalo, Vilhelm Riihinen, Terttu Tarvainen ja Toivo Vuorela

henkilökunta

toiminnanjohtaja Mauri Reutsalo

sihteeri, rakennusmestari Jaakko Aalto

taloudenhoitaja Armas Malo

toimistonhoitaja Helga Krook

konekirjoittaja Terttu Hämäläinen

siivooja Anna-Liisa Ahlgren

1967

hallitus

puheenjohtaja Hugo Manninen

varapuheenjohtaja Kauko Hjerppe

sihteeri Jaakko Aalto

muut jäsenet: Antti Aaltonen, Arvo Anttila, _ke Ahremaa, Väinö Hakkarainen, Eero Hannikainen, Eino Halme, Armas Malo, Sulo Nurmi, Pentti Pykälä-aho, Veli Päivärinta, Mauri Reutsalo, Terttu Tarvainen, Risto toiminen, Vilhelm Riihinen ja Toivo Vuorela

henkilökunta

toiminnanjohtaja Mauri Reutsalo
 sihteeri, rakennusmestari Jaakko Aalto
 taloudenhoitaja Armas Malo 15.2.68 saakka
 taloudenhoitaja Harry Blom 15.2.68 alkaen
 toimistonhoitaja Helga Krook
 konekirjoittaja Terttu Hämäläinen
 toimistoapulainen Terttu Perkiökangas
 siivooja Anna-Liisa Ahlgren

1968

hallitus

puheenjohtaja, kansanedustaja Hugo Manninen
 varapuheenjohtaja, kansanedustaja Aulis Juvela
 sihteerinä rakennusmestari Jaakko Aalto
 muut jäsenet: toiminnanjohtaja Eino Halme, taloudenhoitaja Antti Aaltonen, opintoneuvoja _ke Ahremaa, toiminnajohtaja Arvo Anttila, taloudenhoitaja Kaarlo Johansson, taloudenhoitaja Väinö Hakkarainen, toimitsija Pentti Pykäläaho, taloudenhoitaja Terttu Tarvainen, sihteeri Toivo Vuorela, taloudenhoitaja Veli Päivärinta, taloudenhoitaja Risto Toiminen, taloudenhoitaja Harry Blom, asiamies Armas Malo, taloudenhoitaja Mauri Hakala ja toiminnanjohtaja Mauri Reutsalo.

työntekijät

toiminnanjohtaja Mauri Reutsalo
 sihteeri, rakennusmestari Jaakko Aalto erosi palveluksesta 31.11.68
 taloudenhoitaja Harry Blom
 rakennusmestari Artturi Meriläinen 1.1.69 alkaen
 toimistonhoitaja Helga Krook
 konekirjoittaja Terttu Hämäläinen
 toimistoapulainen Terttu Perkiökangas
 siivooja Anna-Liisa Ahlgren 30.6.68 alkaen
 siivooja Kerttu Rantunen 1.10.68 alkaen

toimitila sijaitsi 15.9.68 saakka Raittiustalo Oy Koiton kiinteistössä Simonkatu 8
 16.9.68 muutti toimisto OY Lehdistötalolta os Kotkankatu 9 vuokrattuihin tiloihin.

1969

hallitus

puheenjohtaja, kansanedustaja Aulis Juvela
varapuheenjohtaja rakennusmestari Jaakko Aalto
sihteeri rakennusmestari Artturi Meriläinen

muut jäsenet

toiminnanjohtaja Arvo Anttila
taloudenhoitaja Mauri Hakala
taloudenhoitaja Olavi Kortteaho
asiamies Armas Malo
kansanedustaja Hugo Manninen
taloudenhoitaja Väinö Hakkarainen
toiminnanjohtaja Pentti Pykälä-aho
taloudenhoitaja Veli Päivärinta
taloudenhoitaja Terttu Tarvainen
taloudenhoitaja Harry Blom
toiminnanjohtaja Mauri Reutsalo

työvaliokunta, talousjaosto, rakennusjaosto

henkilökunta

toiminnanjohtaja Mauri Reutsalo
sihteeri rkm Artturi Meriläinen
taloudenhoitaja Harry Blom
toimistonhoitaja Helga Krook
konekirjoittaja Terttu Hämäläinen 15.1.70 saakka
toimistoapulainen Terttu Perkiökangas 15.1.70 saakka
siivooja Kerttu Rantunen 31.10.69 saakka
siivooja Vieno Kukkola 15.1.70 saakka
siivooja Liisa Aro 16.1.70 saakka